

Emmi Sinkko ja Eveliina Valtonen

Toimintaterapeutin merkitys työparina

Työparityöskentely Keroputaalla avoimen dialogin hoitomalliin perustuen

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Toimintaterapia AMK

Toimintaterapian koulutusohjelma

Opinnäytetyö

5.4.2017

Tekijät Otsikko Sivumäärä Aika	Emmi Sinkko, Eveliina Valtonen Toimintaterapeutin merkitys työparina – Työparityöskentely Keroputaalla avoimen dialogin hoitomalliin perustuen 51 sivua + 5 liitettä Huhtikuu 2017
Tutkinto	Toimintaterapeutti AMK
Koulutusohjelma	Toimintaterapian koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Toimintaterapia
Ohjaajat	Lehtori, Riitta Keponen Lehtori, Jennie Nyman
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella toimintaterapeuttien ja heidän työpariensä välistä työparityöskentelyä. Tavoitteena oli tuoda esille työparityöskentelyn eri ulottuvuuksia sekä erityisesti toimintaterapeutin merkitystä työparina, jotta muille työntekijöille selventyisi, milloin toimintaterapeuttia kannattaa pyytää työpariksi. Lisäksi työssä selvitettiin mistä muodostuu toimiva työparityöskentely ja mitä hyötyä siitä voi olla. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Keroputaan psykiatrisen sairaalan toimintaterapeuttien kanssa. Keroputaalla on käytössä avoimen dialogin hoitomalli, joka toimii myös työparityöskentelyn perustana.</p> <p>Opinnäytetyön teoreettisena taustana oli työparityöskentely, toimintaterapia mielenterveys-työssä sekä avoimen dialogin hoitomalli. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin SWOT-työpajaa ja teemahaastatteluja, jotka toteutettiin Keroputaan työntekijöille. Työpajaan ja haastatteluihin osallistui toimintaterapeutteja, sairaanhoitajia ja psykologi. Työpajasta saatu tieto jäsennettiin SWOT- analyysin nelikentän osa-alueiden (vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet, uhat) mukaan, joista opinnäytetyössä käytetään termiä ”ulottuvuudet”. Teemahaastattelujen aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla.</p> <p>Työparityöskentelystä löydettiin vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Vahvuuksia löytyi paljon verrattuna muihin ulottuvuuksiin. Toimivan työparityöskentelyn nähtiin muodostuvan työntekijöistä ja organisaatiosta riippuvista tekijöistä ja tarjoavan monenlaisia hyötyjä sekä työntekijälle että asiakkaalle. Toimintaterapeutin tuoma hyöty työparityöskentelylle muodostui toimintaterapeutillisesta näkökulmasta sekä erilaisista toiminnan muodoista.</p> <p>Tarkastellessa tehokkaita työtapoja tulisi työparityöskentely nähdä yhtenä vaihtoehtona, sillä se tarjoaa paljon hyötyjä. Se voisi mahdollisesti vähentää sairaspotilaita ja lisätä työntekijöiden motivaatiota sekä työtehokkuutta. Toimintaterapeuttien hyödyllisyys voidaan tunnistaa, mikäli heidän merkityksensä tulee enemmän esille ja nähdään ammatin pohjana oleva ”näkymätön” tausta-ajattelu, jota jokainen toimintaterapeutti hyödyntää asiakasprosesseissa. Opinnäytetyö voi innostaa Keroputaan sekä muiden työyhteisöjen työntekijöitä kehittämään toimivaa työparityöskentelyä sekä ymmärtämään toimintaterapeuttien merkitystä.</p>	
Avainsanat	työparityöskentely, avoimen dialogin hoitomalli, mielenterveystyö

Authors Title Number of Pages Date	Emmi Sinkko, Eveliina Valtonen The Significance of an Occupational Therapist as a Working Partner - Partner Work Based on Open Dialogue 51 pages + 5 appendices April 2017
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Occupational Therapy
Specialisation option	Occupational Therapy
Instructors	Riitta Keponen, Senior Lecturer Jennie Nyman, Senior Lecturer
<p>The purpose of this study was to examine partner work between occupational therapists and their work partners and especially what occupational therapist brings to partner work. The aim was to find out partner work's different dimensions and the significance of an occupational therapist as a working partner. This way other workers in Keropudas Hospital can grow understanding of when it is beneficial to ask an occupational therapist as a working partner. In addition, this study looked at factors which work towards successful partner work and what benefits partner work has to offer. Our working life partner in this study was Keropudas Hospital where they use the Open Dialogue approach which is also the basis of partner work.</p> <p>The theoretical basis of this study was partner work, occupational therapy in mental health and Open Dialogue. SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) workshop and theme interview were used as a material gathering method and implemented for Keropudas workers. Occupational therapists, nurses and a psychologist took part in the workshop and interviews. Information from the workshop was analysed using the elements of SWOT analysis. These elements are called "dimensions" in this study. The material from theme interviews was analysed using content analysis.</p> <p>Strengths, weaknesses, opportunities and threats were found in partner work. Strengths were found more frequently than other dimensions. Successful partner work was based on factors depending on workers and organization and it offered several benefits for a worker and a client. The benefit of occupational therapist as a working partner was the occupational therapeutic view and different forms of occupation.</p> <p>Partner work should be seen as an opportunity when considering effective working methods because it offers many benefits. It could possibly reduce sickness absences and increase workers' motivation and effective work. Occupational therapists' usefulness can be seen if their importance and the "invisible" theoretical thinking of the profession are noticed. This study could inspire both Keropudas Hospital and other organizations to develop successful partner work and understand the importance of occupational therapists.</p>	
Keywords	partner work, Open Dialogue, mental health

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	3
2.1	Sote-alojen muutos ja ajankohtaisuus	3
2.2	Yhteistyökumppani Keroputaan sairaala	5
3	Toimintaterapia mielenterveystyössä	9
3.1	Lyhyesti toimintaterapiasta	9
3.2	Toimintaterapian arviointi- ja terapiaprosessi mielenterveystyössä	11
3.3	Toimintaterapeutin työnkuva Keroputaalla	12
4	Työparityöskentely	14
4.1	Tutkimuksia ja havaintoja työparityöskentelystä	15
4.2	Työparityöskentely Keroputaalla	17
5	Opinnäytetyön toteutus	19
5.1	SWOT-työpaja	20
5.2	Työntekijöiden haastattelut	21
5.3	Haastatteluaineiston analysointi sisällönanalyysiä käyttäen	22
6	Opinnäytetyön tulokset	25
6.1	SWOT-työpajan tulokset	25
6.2	Työntekijöiden haastatteluiden tulokset	29
7	Pohdinta	39
	Lähteet	48
	Liitteet	
	Liite 1. Haastattelujen analyysitaulukko	
	Liite 2. Haastattelujen analyysitaulukko	
	Liite 3. Teemahaastattelurunko	
	Liite 4. Teemahaastattelurunko toimintaterapeuteille	
	Liite 5. Haastattelun ja SWOT-työpajan tiedote ja lupalomake	

1 Johdanto

Työparityöskentely on vielä melko tuntematon ja vähän käytetty työskentelytapa sosiaali- ja terveysaloilla, mutta se tarjoaa paljon positiivisia puolia ja pohtimisen aihetta (Seinä - Helander 2007: 54). Työskentelytapa olisi hyvä huomioida tulevaisuudessa ja tämä onkin yksi syy, jonka takia aihe on tarkasteltavana opinnäytetyössämme. Aihe on ajankohmainen sosiaali- ja terveysalojen muuttuvien toimintaperiaatteiden vuoksi. Kaikkialla säästetään ja etsitään tehokkaita työmuotoja. Toimiva työparityöskentely voisi olla tähän yksi ratkaisu. Työparityöskentelyn katsotaan olevan laadukas työskentelymuoto, joka tarjoaa mahdollisuuden työntekijöille oppia uutta niin itsestään kuin työparista ja toisista ammanteista (Seinä - Helander 2007: 7-9).

Työparityöskentelystä sekä varsinkin toimintaterapeutista työparina on saatavana melko vähän tietoa. Tämän vuoksi työparityöskentelyn laajempi tarkastelu, etenkin toimintaterapian näkökulmasta, on tarpeen. Toimintaterapeuttien rooli ja osaaminen eivät ole vielä välttämättä täysin selvillä kaikille ammattilaisille ja työyhteisöille. Toimintaterapeuttien asiantuntijuutta voitaisiin oppia ymmärtämään paremmin, mikäli lisätään mahdollisuuksia ammattien väliselle yhteistyölle. Tätä kautta voidaan oppia ymmärtämään toisen ammatin edustajan osaamista. (Isoherranen 2012: 109.) Iso osa toimintaterapeuttien osaamisesta perustuu "näkymättömään" harkintaprosessiin. Tämä osaaminen pitäisi nostaa useammin esille epäselvyyksien välttämiseksi. (Turner - Alsop 2015: 746-747.)

Opinnäytetyössä tarkastellaan Keroputaan toimintaterapeuttien ja heidän työpariensa välistä työparityöskentelyä. Keropudas on psykiatrinen sairaala, jossa työparityöskentely pohjautuu avoimen dialogin hoitomalliin. Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esille työparityöskentelyn eri ulottuvuuksia korostaen positiivisia puolia sekä erityisesti toimintaterapeutin merkitystä työparina, jotta muille ammattiryhmille selkiytyisi, milloin toimintaterapeuttia kannattaa pyytää työpariksi. Idea opinnäytetyön aiheesta tuli Keroputaan toimintaterapeuteilta. Opinnäytetyön toivotaan tuovan näkyvyyttä myös avoimen dialogin hoitomallille. Avoimen dialogin hoitomalli kannustaa moniammatilliseen yhteistyöhön haastamalla työntekijöitä luopumaan turhista ammatillisista rajoista. Keroputaan työntekijät arvostavat toistensa näkemyksiä ja pyrkivät yhdessä jaettuun ymmärrykseen. (Seikkula - Arnkil 2009: 37-38, 93.)

Keroputaan toimintaterapeuttien lisäksi yhteistyökumppanin seitsemän muiden alojen työntekijää on osallisena opinnäytetyön aineistonhankintavaiheessa. Opinnäytetyössä aineistoa hankitaan SWOT-työpajasta ja työntekijöiden haastatteluista. Työpajan kautta selvitetään työparityöskentelyn ulottuvuuksia, ja yksilöhaastatteluiden kautta perehdytään vielä tarkemmin työparityöskentelyyn ja sen hyötyihin sekä erityisesti toimintaterapeutin merkitykseen työparina.

Tässä opinnäytetyössä esitellään ensimmäiseksi perusteluja aiheen valinnalle sekä käydään läpi aiheeseen liittyvää teoriaa ja tutkimustietoa. Tämän jälkeen kerrotaan tarkemmin opinnäytetyön toteutuksesta: tavoitteet, tutkimuskysymykset, SWOT-työpaja, työntekijöiden haastattelut ja aineiston analysointi. Työpajasta ja haastatteluista saadut tulokset esitellään Opinnäytetyön tulokset- kappaleessa. Lopuksi tulkitaan tuloksia ja tehdään niistä päätelmiä sekä jatkosuosituksia.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

Tässä luvussa käsitellemme opinnäytetyöhön liittyviä ajankohtaisista seikkoja ja yhteistyökumppania, Keroputaan sairaalaa. Tarkastelemme myös yhteistyökumppanin käyttämää avoimen dialogin hoitomallia sekä kerromme, kuinka malli kannustaa yhteistyöhön.

2.1 Sote-alojen muutos ja ajankohtaisuus

Ammattien välisellä yhteistyöllä niin opetuksessa kuin työssäkin voidaan WHO:n ja sen kumppaneiden mielestä helpottaa maailmanlaajuisia terveydenhuollon työvoiman kriisejä. Tällä hetkellä terveydenhuollon ammattilaisista on pulaa, ja päättäjät etsivät tehokkaita ratkaisuja helpottamaan tilannetta. Lisäksi etsitään keinoja vastata ihmisten muuttuviin, terveyteen liittyviin, tarpeisiin. Jo ammattiin opetuksen aikana tulisi kannustaa tulevia terveydenhuollon työntekijöitä toimimaan yhdessä, jotta tulevaisuudessa asiakkaiden tarpeisiin voitaisiin vastata paremmin. Terveydenhuollon järjestelmät vahvistuvat ja tulokset paranevat, kun tehdään yhteistyötä. Ammattien välinen yhteistyö ohjaa hyödyntämään yksilöiden taitoja, jakamaan vastuuta eri tapauksissa sekä tarjoamaan parempia terveyspalveluita niin yhteisöille kuin yksilöillekin. (World Health Organisation 2010: 7, 9, 10.)

Terveydenhuollon käytäntöjen muuttuessa pohditaan myös toimintaterapian roolia. Toimintaterapian tutkimukset ja teoriat tavoista, rutiineista ja merkityksellisistä toiminnoista hyvinvointiin linkittyen ovat aina selittäneet ammatin tarpeellisuutta. Valitettavan usein on kuitenkin vielä niin, etteivät muuttuviin käytäntöihin vaikuttavat päättäjät tai välttämättä toisten ammattien edustajatkaan tiedosta toimintaterapian merkitystä. Toimintaterapeuttien tulee tarkastella ammattinsa sisältöä uudella tavalla niin, että se voidaan nähdä hyödyllisenä muuttuvien käytäntöjen kannalta. Koulutuksessa tulisi aiempaa tarkemmin tarkastella ammattien välistä yhteistyötä sekä tiimityöskentelyä. Työlle haasteita asettavat uudenlainen teknologia sekä lisääntynyt tarve olla kykenevä tekemään yhteistyötä muiden ammattialojen edustajien kanssa. Lisäksi toimintaterapialle tulee kehittää uusia rooleja uudenaikaisessa yhteistyöhön pohjautuvassa työskentelyssä: mitä juuri toimintaterapeutti voi osaamisellaan tarjota? (Moyers - Metzler 2014: 500-505.)

Tuleva sote-uudistus tulee muokkaamaan laajasti sosiaali- ja terveyspalveluita. Joustavuutta eri ammattialojen välillä tullaan vaatimaan. Erilaisten ammattien nähdään olevan turhan vahvasti suojattuja toimenkuvien ja tutkintojen kautta. On herännyt kysymys, olisiko järkevämpää ja tehokkaampaa jakaa tehtävät osaamis- ja kyvykkyyssperusteella. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015: 4.)

Asiaa tulisi tarkastella tarpeeksi monelta kannalta. Myös sote:n voisi sisällyttää enemmän edellä mainittua yhteistyön periaatetta. Tehokkaalla ammattien välisellä yhteistyöllä (esimerkkinä työparityöskentely) voidaan yhdistää eri ammattialojen osaaminen, jolloin asiakas saa tilanteeseensa eri näkökulmista arvioitun tuen. Isoherranen (2012) esittää väitöstutkimuksessaan, että jatkossa voitaisiin tarkemmin neuvotella asiantuntijarooleista ja tehdä niistä joustavia. Roolien uudelleenmäärittelylle on tarvetta, sillä potilaiden tarpeet ovat aiempaa haastavampia sekä vaihtelevat riippuen toimintakontekstista. Tämä vaatii työpaikoilla yhteistä suunnittelua ja harkintaa työntekijöiden ja johdon kesken. Osaamisen huomioon ottamisen lisäksi on huomioitava myös, ettei kuormitus kohdistu mihinkään ammattiryhmään liikaa. (Isoherranen 2012: 66, 114-115.)

Toimintaterapeuteille tulee sote- uudistuksen myötä varmasti eteen tilanne, jossa omaa osaamistaan ja ammattinsa hyötyjä tulee perustella. Tämä siksi, että heidän osaamisensa ja roolinsa eivät ole kaikille ammattilaisille ja kaikissa työyhteisöissä vielä täysin selvillä (Isoherranen 2012: 109). Lisäämällä mahdollisuuksia ammattien väliselle yhteistyölle ja tätä kautta myös työparityöskentelylle, lisääntyvät myös mahdollisuudet oppia tuntemaan toisen ammatin edustajan osaamista. Tämä voisi edesauttaa toimintaterapian asemaa tulevaisuudessa. Ellei näin tapahdu, ei toimintaterapeuttien asiantuntijuutta voida välttämättä hyödyntää pyrittäessä yhteiseen tavoitteeseen (Isoherranen 2012: 109).

Yhteistyö ammattien välillä on sosiaali- ja terveysaloilla ollut haastavaa luoda, sillä eri ammatit ovat tarkasti määriteltäviä ja nimikkein suojattuja. Eri alojen ammattilaiset yleensä puolustavat tiukasti omaa osaamistaan ja näkökulmiaan, mikä saattaa estää yhteisen ymmärryksen muodostumista tietystä ongelmasta; yhteisen jaetun näkökulman sijaan ongelmaa lähestytään liiaksi oman alan tietopohjan kautta. Toimivaksi ratkaisuksi ongelmaan on nähty eri alojen koulutukset, jossa kannustetaan yhteistyöhön yli ammattirajojen. Työtapojen ja työympäristön muutoksillakin voidaan edistää jaetun tiedon välittymistä; voidaan esimerkiksi miettiä, miten palaverit pidetään (oman ammattiryhmän kes-

ken vai “sekaryhmissä”) sekä miten työntekijät sijoittuvat työyhteisöissä (yksittäiset työhuoneet kaukana toisistaan vai jaetut työhuoneet eri ammattiryhmien kesken/ työhuoneet lähekkäin toisiaan). (Miers 2010: 75-76, 78, 82.) Suuressa roolissa yhteistyön mahdollistamisessa on työntekijöiden halu tehdä asioita yhteistyön eteen ja luottaminen toisen osaamiseen. Halutaanko aidosti asettua dialogiin toisen ammatin edustajan kanssa vai estääkö sitä jokin stereotyyppinen käsitys tai ajatus siitä, että itse tietää parhaiten? (Sellman 2010: 160-161, 163.)

2.2 Yhteistyökumppani Keroputaan sairaala

Keroputaan sairaala on Torniossa sijaitseva Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiriin kuuluva psykiatrinen sairaala. Kun käsittelemme Keroputaan sairaalaa opinnäytetyössämme, tarkoitamme kaikkia psykiatrian yksiköitä, joista osa ei sijaitse itse Keroputaan sairaalassa. Nämä psykiatrian yksiköt ovat psykiatrian osasto, Keroputaan psykiatrian poliklinikka, nuorisopsykiatrian poliklinikka, yleissairaalapsykiatrian poliklinikka ja Tornion psykiatrian poliklinikka. Psykiatrian osasto tarjoaa erikoissairaanhoidon yli 18-vuotiaille, jotka tarvitsevat psykiatrista tutkimusta, arviointia, kuntoutusta ja hoitoa. Osastolla voidaan hoitaa myös tahdosta riippumatonta hoitoa vaativia asiakkaita, jotka tarvitsevat suljettua osastohoitoa. (Torvinen 2016.)

Keroputaan psykiatrian poliklinikan tehtävänä on tarjota alueelle monipuolisesti psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluita ja järjestää vastaanottokokous kaikille sairaalaan pyrkiville. Nuorisopsykiatrian poliklinikan tehtävänä on arvioida ja hoitaa 13–23-vuotiaita nuoria ja heidän läheisiään nuoruusikään liittyvissä kriisi- ja ongelmatilanteissa. Yleissairaalapsykiatrian poliklinikka toimii konsultaatiopoliklinikkana ja Tornion psykiatrian poliklinikalle tarjoaa monipuolisesti kuntoutus ja erikoissairaanhoidon alueen tarpeisiin yksilö-, perhe- ja verkostokeskeisesti sekä myös ilman lähetettä. Päivystys on saatavilla vuorokauden ympäri Keroputaan psykiatrian poliklinikalta ja se vastaa sairaalan lisäksi myös koko Länsi-Pohjan alueella. (Torvinen 2016.)

Hoito kaikissa psykiatrian yksiköissä perustuu avoimen dialogin hoitomallin mukaiseen moniammatilliseen työskentelyyn, ja sairaalan ulkopuolella sijaitsevilla yksiköillä on mahdollisuus käyttää Keroputaan sairaalan työntekijöitä työparina asiakastapaamisissa (Torvinen 2016).

Avoimen dialogin hoitomalli

Avoimen dialogin hoitomallin taustalla on Keroputaalla Torniossa sijaitsevassa sairaalassa tehty kehitystyö, kun vuonna 1981 Keroputaan sairaalan työryhmän tavoitteena oli järjestää perhekeskeinen psykiatrinen hoitojärjestelmä. Jo 1980-luvun lopulla Keroputaalla otettiin käyttöön tämä psykiatrinen hoitojärjestelmä, joka perustuu avoimiin dialogeihin ja on käytössä edelleen. (Seikkula - Arnkil 2009: 23-24,137.) Hoitomalli luo mahdollisuuden psykiatrisen potilaan kohtaamiseen tasa-arvoisemmin sekä se on näyttänyt parantavan hoidon tulosta. Myös sairaalahoidon ja neuroleptilääkityksen tarve on pienempi verrattuna muihin käytössä oleviin hoitomalleihin. (Seikkula - Alakare 2004: 289.)

Avoimen dialogin hoitomallin keskeisinä periaatteina ovat välitön apu kriisissä, sosiaalisen verkoston huomiointi, joustavuus ja liikkuvuus, työntekijöiden vastuullisuus, psykologisen jatkuvuuden turvaaminen, epävarmuuden sietäminen ja dialogisuus (Seikkula - Alakare 2004: 291).

Välittömän avun periaatteet tarkoittavat, että kriisipalvelu on saatavilla ja joku on tavoitettavissa vuorokauden ympäri. Potilas myös tavataan tarpeen mukaan noin 24 tunnin kuluessa yhteydenotosta. Sosiaalisen verkoston tukea pidetään tärkeänä voimavarana ja se otetaan huomioon osallistamalla potilaan lähipiiri sekä sen hetkiset tärkeät ihmis-suhteet hoitokokouksiin ja hoitoon. Jokaisen potilaan ja hänen läheistensä tarpeet lähestymistavasta, keskustelutyylstä, hoidon sisällöstä sekä kestosta ovat erilaiset, jolloin työryhmältä vaaditaan paljon joustavuutta. Avoimen dialogin mallin periaatteisiin kuuluu myös liikkuvuus, sillä potilas ja hänen perhe tavataan heille sopivimmassa paikassa, kuten potilaan kodissa. (Haarakangas - Seikkula 1999: 177-180.)

Työntekijöiden vastuullisuus tarkoittaa sitä, että työntekijä, johon on otettu yhteyttä, on vastuussa järjestämään ensimmäisen tapaamisen sekä hoitavan työryhmän kokoamisen. Työntekijöillä on myös vastuu kokouksien kulusta, niiden sisällöstä, hoitosuunnitelmista ja hoitopäätöksistä, niin että potilas ja hänen läheiset ovat myös paikalla kuulemassa. Psykologisen jatkuvuuden turvaamiseksi helpointa olisi, että alusta asti hoitava työryhmä pysyisi samana koko prosessin ajan, oli potilas sitten kotona tai sairaalassa. Tämän vuoksi työntekijöitä kannattaisi olla eri toimipisteiltä. Uusien ja erilaisten hoitomenetelmien sisällyttäminen itse prosessiin on myös osa psykologisen jatkuvuuden turvaamista. (Seikkula - Arnkil 2009: 51-52.)

Epävarmuuden sietämisellä tarkoitetaan sitä, että tilanne pidetään avoimena, ratkaisuja ei tarvitse heti löytää ja kaikkea ei tarvitse “ymmärtää”. Epävarmuuden sietäminen sisältää myös luottamuksen ja toivon luomista asiakkaaseen ja läheisiin. (Erikoistuvan lääkärin opas 2013:10). Hoidon ensimmäisenä tavoitteena on dialogin synnyttäminen eli yhteyden muodostaminen eri ihmisten välille sekä myös potilaan sisäisten äänien välille. Yhteistä ymmärrystä luodaan pukemalla kuulema sanoiksi ja etsimällä eri näkökulmia, jotta potilaan hoito tulee moniäänisemmäksi ja rikkaammaksi. Dialogisessa työskenteilyssä tulkitsemista pyritään välttämään. (Seikkula - Alakare 2004: 294.)

Avoimen dialogin hoitomalli kannustaa yhteistyöhön

Jotta asiakkaiden kokonaistilanteen huomioiminen voidaan turvata, tarvitaan yhteistyötä eri alojen välillä. Rajanylitykset ammattien välillä ovat ajankohtaisia, mutta samalla rajojen vetämisestä yritetään pitää kiinni. Tiettyjen ammattialojen osaamista saatetaan tarvita erikoisosaamista vaativissa tehtävissä. Asiakkaiden ongelmat ovat kuitenkin aiempaa monitahoisempia, jolloin asiakkaiden tilanteet vaativat rajanylityksiä (yhdessä toimimista) ammattilaisilta. Parhaimmillaan voi kehittyä moniammatillinen kokonaisuus, joka muodostuu toisiaan täydentävistä osista. Täydentävää asiantuntijuutta tarvittaessa ammattilaiset tietävät, keihin olla yhteydessä. Dialogeissa asiantuntemusta ovat ammattilaisten lisäksi jakamassa myös asiakkaiden läheiset. (Seikkula - Arnkil 2009: 13-14.)

Avoimen dialogin malli haastaa ammattilaisia työskentelemään moniammatillisesti ja näin ollen luopumaan turhista ammatillisista rajoista. Jokainen toki lähestyy ongelmaa oman perustehtävänsä mukaisesti, mutta tarkasteltaessa asiakkaan tilannetta tulisi ammattilaisten huomioida myös toistensa näkemykset; toisen näkemyksistä ja lähestymiskulmista voi oppia lisää. Kaikkien osapuolten ei välttämättä tarvitse olla ongelmasta yhtä mieltä, vaan tähdätään siihen, että jokaisen käsitystä pyritään ymmärtämään. Kenenkään näkemys ei nouse ainoaksi oikeaksi määrittelyksi, vaan pyritään yhteiseen kieleen ja jaettuun ymmärrykseen eri osapuolten välillä. Jokaisessa hoitokokouksessa voidaan oivaltaa yhdessä jotain uutta. Kun pyritään ymmärtämään lisää toisen sanomasta, voidaan myös omasta näkökulmasta ymmärtää enemmän. (Seikkula - Arnkil 2009: 37-38, 83-84, 93.)

Keskusteluihin ei lähdetä minkään tietyn ennakostrategian tai ennako-oletusten kautta, sillä muuten dialogin edistäminen häiriintyy. Ammattilaisten on oltava valmiita

muuttamaan käsityksiään; moniäänisyydelle on jätettävä tarpeeksi tilaa. Mitään toimia ei kuitenkaan voi panna täytäntöön, mikäli asiakas ja hänen läheisensä eivät näe dialogisuutta hyödyllisenä tilanteensa kannalta. (Seikkula - Arnkil 2009: 172, 175.)

3 Toimintaterapia mielenterveytyössä

Toimintaterapia mahdollistaa hyvinvoinnin ja osallistumisen ihmisen elämässä erilaisten toimintojen avulla. Toimintaterapian uskomus on, että aktiivinen osallisuus toimintoihin edistää, helpottaa, tukee ja ylläpitää terveyttä sekä osallistumista arjen askareisiin sekä merkityksellisiin toimintoihin. (AOTA 2014: 4.) Toimintaterapiapalveluita tarjotaan ihmisille, jotka eivät jostain syystä kykene osallistumaan tarkoituksenmukaiseen toimintaan (Kannenberg - Amini - Hartmann 2010: 80). Toimintaterapian tavoitteena mielenterveydessä on tukea yksilöitä ylläpitämään ja kehittämään mielenterveyttään, ennaltaehkäisemään mielenterveysongelmia ja auttamaan tuotteliaan sekä täyden elämän elämistä mielenterveysongelmien jälkeen (AOTA 2016:1).

Toimintaterapiassa korostetaan merkityksellisten toimintojen käyttöä erilaisiin, ja eri ympäristöissä tapahtuviin, toimintoihin osallistumisen tukemiseksi (AOTA 2014:1). Näihin toimintoihin osallistumista voidaan tukea tarkastelemalla kontekstuaalisia, ympäristöllisiä, fyysisiä, psykologisia ja sosiaalisia tekijöitä (Kannenberg ym. 2010: 80). Merkityksellisellä toiminnalla nähdään olevan terapeutista arvoa, lisäksi siinä korostetaan ympäristön ja ihmistenvälisten suhteiden sekä toiminnallisen tasapainon (työn, vapaa-ajan ja itsestä huolehtimisen välillä vallitseva tasapaino) merkitystä (Paterson 2014: 12).

3.1 Lyhyesti toimintaterapiasta

Toimintaterapiapalveluita tarjotaan kuntoutukseen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Palvelut ovat tarkoitettu sellaisille henkilöille joilla on jokin vamma, sairaus, häiriö, aktiivisuutta tai osallistumista rajoittava tekijä, tai riski jollekin näistä. Toimintaterapeutit ovat koulutettuja tunnistamaan mielen, kehon ja hengellisyyden yhteyden sekä niiden tärkeyden ja vaikutuksen asiakkaan päivittäiseen elämään. (AOTA 2014: 1.)

Tärkeimpinä työvälineinään toimintaterapeutilla ovat itsensä terapeutin käyttö (erilaiset terapiasuhteen elementit, kuten empatia, joilla tuetaan asiakkaan osallistumista), toimintojen terapeutin hyödyntäminen (toimintaterapeutti osaa arvioida, mikä toiminta sopii kenellekin sekä porrastaa sitä tarvittaessa helpommin suoritettavaksi) sekä ympäristö (toimintaterapeutti voi auttaa muokkaamaan asiakkaan erilaisia toimintaympäristöjä huomioiden ottaen huomioon, mitkä tekijät asiakkaan ympäristöissä tukevat ja mitkä estävät hänen osallistumistaan). (Creek 2014: 52-54).

Toimintaterapeutilla on myös tietynlaiset ydinosoamisen alueet. Näitä ovat yhteistyö (suhteen luominen ja ylläpitäminen asiakkaan kanssa), arviointi (prosessi, jossa terapeutti tunnistaa yhdessä asiakkaan kanssa muun muassa tämän toiminnallisen potentiaalın sekä rajoitukset), mahdollistaminen (asiakasta autetaan ottamaan vastuuta elämästään työskentelemällä yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaan), ongelmanratkaisu (tunnistetaan asiakkaan toiminnallisen suoriutumisen ongelmat ja päätetään, miten niiden suhteen toimitaan), toiminnan käyttö terapeuttisena työvälineenä (toimintaterapeutti muun muassa analysoi ja mukauttaa erilaisia toimintoja sekä hyödyntää interventiona myös jokapäiväisiä toimintoja), ryhmätyö (erilaisten toimintaryhmien arviointi, suunnittelu ja ohjaaminen) sekä ympäristöllinen adaptaatio (fyysisten ja sosiaalisten ympäristöjen analysointi ja muokkaaminen asiakkaan toiminnallisuuden ja osallistumisen lisäämiseksi). (Creek 2014: 54.)

Toimintaterapia pohjautuu pitkälti myös sellaiseen osaamiseen, joka ei välttämättä ole muiden havaittavissa. Tämä osaaminen muodostuu ammatin filosofian ja teorioiden pohjalta, jotka tarkastelevat toiminnan vaikutusta terveyteen ja hyvinvointiin: toimintaterapeutit osaavat integroida ja prosessoida tätä uniikkia tietämystään ja toiminnan teoriaa erilaisten asiakkaiden kanssa työskennellessään. Jokainen terapiaprosessi on toimintaterapeutin ainutlaatuisen järjelyn tulosta, tavoitteenaan saada asiakas sitoutumaan toimintaan. Tällä harkintaprosessilla on merkittävä vaikutus toimintaterapian käytännön toteutumisessa, mutta se ei näkymättömyytensä vuoksi saa aina ansaitsemaansa tunnustusta; muiden alojen ammattilaiset saattavat määritellä toimintaterapian vain sen näkyvien asioiden pohjalta, ymmärtämättä näiden taustalla olevia perusteluja. (Turner - Alsop 2015: 746-747.)

Jotta terapian voidaan katsoa pohjautuvan parhaaseen saatavilla olevaan informaatioon sekä olevan sovitettu yksilön tavoitteisiin ja tarpeisiin, muodostuu terapiaprosessi usein tietyn kaavan mukaan. Kaikki lähtee siitä, että terapeutti arvioi lähetteen saatuaan, hyötykö henkilö toimintaterapia-arviosta vai ei. Prosessin mahdollisesti edetessä on asiakas aina mukana jokaisessa vaiheessa (muun muassa terapian tavoitteiden asettaminen sekä toiminnan suunnittelu). Pidemmässä prosesseissa terapeutti arvioi jatkuvasti valittujen toimintojen tarkoituksenmukaisuutta sekä tarpeen mukaan muokkaa tavoitteita vastaamaan asiakkaan muuttunutta tilannetta. Prosessin lopuksi arvioidaan, onko tavoitteet saavutettu ja millaisia mahdollisia jatkotoimia tarvitaan. (Creek 2014: 56-59.)

Toimintaterapian kautta asiakas voi saavuttaa positiivisia elämänmuutoksia. Tämä mahdollistuu, kun toiminta on tavoitteita edistävää ja asiakas saa hyödyntää taitojaan, tunnistaa voimavarojaan sekä ymmärtää ongelmiaan. Lisäksi asiakkaan fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöön tulee tehdä tarvittavia sovituksia. (Kannenbergs ym. 2010: 80.)

3.2 Toimintaterapian arviointi- ja terapiaprosessi mielenterveystyössä

Toimintaterapia on ammattina kehittynyt suhteellisen lyhyessä ajassa, noin 80-vuoden aikana. Koko tämän ajan se on ollut myös osana psykiatrista hoitoa. Tärkeänä käännekohtana toimi 1900-luvun alussa kehitetty moraalinen hoito, jonka kautta kehitettiin yksilöllisiä työn ja vapaa-ajan ohjelmia. Kyseisessä hoitomuodossa nähtiin tärkeänä myös potilaiden ja henkilökunnan väliset suhteet. 2010-luvulla toimintaterapia on uudenlaisten haasteiden edessä: asiakaskunnan ikäjakauma on laaja, asiakkaiden tilanteet ovat hyvin monimuotoisia ja toimintaterapeuttien rooli voi vaihdella työryhmästä riippuen. (Paterson 2014: 12.)

Mielenterveystyössä arviointiprosessit tulee suorittaa yleensä tavallista nopeammin, sillä henkilöiden tilanteet voivat muuttua lyhyenkin ajan sisällä. Arvioinnit pohjautuvat usein moniammatillisen tiimin näkemyksiin. Toimintaterapeutti voi tarjota arviointinsa kautta ainutlaatuisen näkemyksen henkilön toiminnallisuudesta, jossa on otettu huomioon tämän vahvuudet sekä kehitystä kaipaavat kohdat. Arvioitavan henkilön omat näkemykset tilanteestaan tulevat myös tiimin tietoisuuteen, sillä toimintaterapia-arvioinnissa ne tuodaan näkyviksi. (Sims 2014: 351-352.)

Mielenterveyden muuttuvan luonteen takia toimintaterapeutit muokkaavat ja sopeuttavat jokaisen asiakkaan tarpeet heille ja heidän ympäristöönsä sopiviksi (AOTA 2016: 2). Tämä toteutuu yhteistyössä asiakkaan kanssa tavalla, joka edistää motivaatiota, toivoa ja voimaantumista (Champagne - Gray 2016: 1). Toimintaterapia mielenterveystyössä keskittyy yleensä tiettyihin taitoihin, joita pyritään vahvistamaan tai kehittämään valitun toiminnan avulla (Sims 2014: 353). Nämä toiminnot voivat liittyä esimerkiksi arjen askareisiin (muun muassa hygienia ja ruoanvalmistus) tai elämänhallintaan (muun muassa ajanhallinta, turvallisuus ja talousasiat) (Castaneda - Olson - Cargill Radley 2013: 1-2).

Toimintaterapeutti käyttää asiakaslähtöistä lähestymistapaa tukiessaan mielenterveysongelmia osallistumaan, onnistumaan ja olemaan tyytyväinen tehdessään valitsemi-

aan toimintoja (Champagne - Gray 2016: 1). Toimintaterapia estää sairauden uusiutumista, valmistaa henkilöä kotiuttamiseen sekä edistää toipumista ja sosiaalista mukautumista (Sims 2014: 353). Toimintaterapeutti voi lisäksi: tukea ja edistää asiakkaan kompensatiokeinoja, hyvinvointia ja järkevää päätöksentekoa, informoida asiakasta kunnan tarjoamista palveluista sekä auttaa asiakasta tunnistamaan muutokset mielenterveytensä tilassa ja sitoutumaan pitkäaikaisiin suunnitelmiin. Interventiossa toimintaterapeutti hyödyntää asiakkaan olemassa olevia taitoja, tapoja, tottumusta, arvoja ja tavoitteita. (Champagne - Gray 2016: 1.) Jo olemassa olevien taitojen kehittäminen tukee henkilön itsetuntoa ja itseluottamusta. Psykiatrian tapaustutkimuksissa on todettu, että jo lyhyillä toimintaterapia-interventioilla voidaan saavuttaa huomattavaa toipumista. (Sims 2014: 353, 355.)

Toimintaterapia-interventioiden vaikuttavuudesta mielenterveystyössä on saatu positiivisia tuloksia. Arbesman ja Logsdon (2011) havaitsivat vaikeista mielenterveysongelmista kärsivien ihmisten työllistymistä ja koulutusta tarkastelevassa tutkimuksessaan huomioon otettavia vaikutuksia muun muassa arkipäivän toimintojen sekä sosiaalisten ja kognitiivisten taitojen harjoitteluun liittyen: taidot, arjessa selviytyminen ja toiminnallisuus kehittivät (Arbesman - Logsdon 2011: 241-244).

Sosiaalisten taitojen harjoittelun positiiviset vaikutukset tunnistettiin myös Gibsonin, D'Amicon, Jaffen ja Arbesmanin (2011) tutkimuksessa, jossa kohderyhmänä olivat vaikeista mielenterveysongelmista kärsivät ihmiset. Vaikutukset näkyivät muun muassa lisääntyneenä työllistymisenä. Arkipäivän toimintojen harjoittelun havaittiin kohtuullisesti parantavan toimintakykyä. (Gibson - D'Amico - Jaffe - Arbesman 2011: 253.)

Elämäntaitojen (esimerkiksi ruuasta, rahasta ja itsestä huolehtiminen) harjoittelu osoitautui hyödylliseksi tutkimuksessa, jossa kohderyhmänä olivat mielenterveysongelmista kärsivät ja kodittomuuden uhatta olevat aikuiset. Tulosten mukaan tietämys elämäntaidoista lisääntyi ryhmä- ja yksilötoimintaterapiatuokioiden jälkeen. (Helfrich - Chan - Sabol 2011: 279, 284-285.)

3.3 Toimintaterapeutin työnkuva Keroputaalla

Keroputaalla työskentelee kolme toimintaterapeuttia, jotka toimivat osana moniammatillisia työryhmiä. Työryhmistä muodostuu työpareja ja toimintaterapeutit työskentelevät työparina esimerkiksi sairaanhoitajan tai psykologin kanssa. Toimintaterapeutin konsultointi ei vaadi lääkärin lähetystä, vaan pyyntö tapahtuu pääsääntöisesti myös muiden

työntekijöiden puhelulla tai suullisella pyynnöllä. Pyyntöä jälkeen toimintaterapeutti osallistuu hoitokokoukseen, jossa pohditaan yhdessä muiden työntekijöiden ja asiakkaan kanssa toimintaterapian tarvetta sekä mitä toimintaterapeutilta pyydetään. (Torvinen 2016.)

Toimintaterapeutin työtä Keroputaalla ohjaa Avoimen dialogin hoitomallin tärkeä periaate: tarpeenmukaisuus. Toimintaterapeutti tapaa asiakasta työparin kanssa, kun asiakkaan tilanne niin vaatii. Toimintaterapeutti käyttää erilaisia terapeuttisia toimintoja, kuten luovia toimintoja tai asiointien harjoittelua. Toimintaterapeutti voi tavata asiakasta myös yksilöllisesti suunnitellussa aikataulussa jonka lisäksi on säännölliset hoitokokoukset työparin ja asiakkaan kanssa. Näiden hoitokokouksien aikana käydään läpi asiakkaan kanssa tehtyjä toimintoja ja niistä heränneitä ajatuksia. (Torvinen 2016.)

Toimintaterapeutin rooli määräytyy pitkälti asiakkaan tarpeen mukaan. Monesti myös muiden työntekijöiden kanssa pohditaan yhdessä, miten asiakkaan tilanteeseen voitaisiin vaikuttaa toimintaterapialla. Asiakastapaamiset toimintaterapeutin ja asiakkaan välillä voivat vaihdella tiiviistä useamman kerran tapaamisista kerran viikossa tapaamisiin. Jossain välissä yksilötapaamiset voivat jäädä kokonaan pois, mutta silloinkin asiakasta tavataan työparin tai -ryhmän kanssa säännöllisesti tai heti tarvittaessa. (Torvinen 2016.)

4 Työparityöskentely

Tehokkuuteen ja laatuun liittyvien seikkojen lisäksi työparityöskentely tarjoaa mahdollisuuden olla luova ja oppia uutta niin itsestään kuin työparistaan. Mikäli työparityöskentelyä ei koeta välttämättömänä pakkona, voi se lähestyä jopa huippukokemusta (flow) sisäisesti motivoituneiden työntekijöiden kohdalla. Suuressa roolissa huippukokemukseen pääsemisessä/ parityön onnistumisessa on työntekijän asenne; työntekijällä voi olla vaaditut taidot, mutta jos asenne ei ole kohdallaan, jäävät tulokset ja kokemus itsessään todennäköisesti heikoiksi. (Seinä - Helander 2007: 7-9.)

Työntekijöistä riippuvia, työparityöhön vaikuttavia, seikkoja ovat asenteen lisäksi ilmapii-
rin rakentaminen, vuorovaikutus, valtasuhteiden määrittely, roolien selkeys, normien julkisuus, kiintymys sekä mahdollisuus ilmaista omaa identiteettiään. Mikäli parityö on avointa sekä vapaaehtoista ja työntekijät arvostavat toistensa mielipiteitä, ongelmia ei edellä mainittujen seikkojen kohdalla todennäköisesti muodostu. Toimivassa työparityössä työntekijä voi työskennellä omana itsenään, normit ja tavoitteet ovat yhdessä määriteltyjä, työpanos on jaettu tasavertaisesti eikä kumpikaan osapuoli korosta omaa osaamistaan. (Seinä - Helander 2007: 27-29.)

Merkittävä seikka työparityöskentelyn onnistumiselle on myös organisaation toiminnallinen rakenne: ollaanko organisaatiossa valmiita uudenlaiseen työtapaan? Tähän vaikuttavat muun muassa esimies ja resurssit. Työparityöskentely tulisi nähdä potentiaalisena työtapana, sillä eri alojen osaamisvaatimukset lisääntyvät työelämän ollessa samalla hektinen ja alati muuttuva. Voidaanko yksilön suorituksia korostaa vai pitäisikö vastuuta ja henkistä taakkaa jakaa parityön kautta? Seinällä ja Helanderilla (2007) on vastaus edellä mainittuun kysymykseen: työpari voi auttaa näkemään asiat uudella tavalla, auttaa selviytymään organisaation muutosprosesseissa, antaa palautetta omasta työstä ja toimia henkisenä tukena. Kaksin työn organisointi sujuu tehokkaasti, ja työpari voi tarvittaessa auttaa palaamaan takaisin perustehtävän pariin, mikäli se on kiireen tai uupumuksen takia hämärtynyt. Näinä hektisinä aikoina voi tuntua hyvältä, että työpari on läsnä jakamassa ajatuksiaan työstä sekä siihen liittyvästä mahdollisesta henkisestä taakasta. (Seinä - Helander 2007: 12-13, 39-40.)

Suurimpina haasteina työparityöskentelyssä Seinä ja Helander (2007) näkevät tunneil-
mapiirin hoitamisen ja tavoitteenmukaisen työskentelyn ylläpitämisen. Näihin kahteen haasteeseen tulisi uskaltaa ja voida tietoisesti vaikuttaa, etteivät kielteisesti vaikuttavat

ilmiöt pääse kasvamaan työparin suhteen kehitystä uhkaaviksi. Työtaakan lisäksi on turha kantaa emotionaalista kuormaa, mikäli siitä on mahdollisuus puhua työparille. Lisäksi on uskallettava potentiaalisissa tilanteissa ottaa toinen tasavertaiseksi työpariksi erilaisiin prosesseihin. (Seinä - Helander 2007: 31.)

4.1 Tutkimuksia ja havaintoja työparityöskentelystä

Toimintaterapeutin toimimisesta työparina löytyy vain vähän tietoa. Aiheeseen liittyen on tehty muutama opinnäytetyö, joissa on tarkasteltu esimerkiksi opettajan ja toimintaterapeutin (Kujamäki - Mäkinen 2013) sekä eläimen ja toimintaterapeutin (Kärki 2014) välistä työparityöskentelyä. Työparityöskentelystä muiden ammattiryhmien välillä löytyy monia opinnäytetöitä sekä graduja. Seuraavassa esittelemme niistä muutamia sosiaali- ja terveysalalta keskittyen työparityöskentelyn positiivisiin puoliin.

Visio vahvasta aikuissosiaalityöstä -hankkeen loppuraportissa on myös otettu työparina työskentelevien sosiaalityöntekijöiden näkökulma huomioon. Työntekijät kokivat työparityöskentelyn vahvuuksina muun muassa tuen ja vastuun jakamisen sekä asiantuntijuuden vahvistumisen. (Jouttimäki - Kangas - Sauramo 2011: 181.) Laitisen (2014) tekemässä pro gradu -tutkielmassa, jossa käsitellään erityisopettajan ja opinto-ohjaajan välistä työparityöskentelyä, on myös havaittu yhdessä tekemisen ja jakamisen sekä ammatillisen oppimisen työparityöskentelyn hyödyiksi. Näiden lisäksi Laitinen luettelee työparityöskentelyn eduksi; erilaiset näkökulmat, lisäresurssit työskentelyyn, ammatillinen ja henkilökohtainen turva, toimiva vuorovaikutus opiskelijan kanssa ja henkilökohtainen oppiminen. Pro gradussa työparityöskentelyn tärkeitä kulmakiviä nähtiin olevan parin välinen luottamus ja vuorovaikutus. (Laitinen 2014: 63, 86.)

Mielenterveyspalveluiden laatusuosituksessa mainitaan toimivimmaksi tavaksi toimia mielenterveyden erikoissairaanhoidossa moniammatillisissa työryhmissä eikä yksintyöskentelyä tulisi suosia. Työntekijöiden ja eri ammattiryhmien välistä yhteistoimintaa, verkostoitumista ja moniammatillista työotetta tulisi kehittää. Myös vastuuta ja valtuuksia tulisi kehittää joustavaksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi. (Mielenterveyspalveluiden laatusuositus 2001: 35-36.) Seija Kokko (2004) on myös tehnyt vastaavanlaisia huomioita tutkimuksessaan. Asiakkaat ja työntekijät olivat sitä mieltä, että työskentely pareittain tai pienissä tiimeissä on sekä asiakkaiden että työntekijöiden etu. Tällä tavoin asiakkaiden ongelmia voidaan tarkastella useammasta näkökulmasta ja työntekijöiden työssä jaksaminen paranee. (Kokko 2004: 111.)

Johanna Koskipirtti tuo esille opinnäytetyössään parityön merkitystä asiakastyössä. Koskipirtin tekemässä kyselyssä tuli ilmi, että 42,8 % työntekijän mielestä asiakkaan tilanne olisi parantunut parityön ansiosta. Työntekijät kokivat parityön positiivisiksi puoliksi myös aiemmissakin tutkimuksissa mainittuja asioita, kuten työntehtävien ja tiedon jakaminen, toiselta oppiminen, reflektointi, turvallisuus sekä työssä jaksamisen edistäminen. (Koskipirtti 2009: 31-35.) Myös Puutio ja Mäki (2016) kirjoittavat parityöskentelyn vaikuttavan työssäjaksamiseen. Kirjoittajat mainitsevat myös, että vaikka työparit olivat saman ammattiryhmän edustajia, kokivat he työparityöskentelyn olevan hyväksi muun muassa kiirettä ja stressiä vähentämällä. Lisäksi hoitajat kokivat tällaisen työskentelytavan olevan eduksi asiakkaan näkökulmasta, esimerkiksi potilasturvallisuuden kasvaessa. (Puutio - Mäki 2016: 28.)

Koivisto ja Leijo (2010) kirjoittavat opinnäytetyössään työparityöskentelystä diakoniavastaanotolla. Kirjoittavat ovat löytäneet paljon samoja positiivisia etuja työparityöskentelystä kuin aiemmin jo mainittu, mutta lisäksi he kirjoittavat työparityöskentelyn olevan hyvä keino siirtää oppia nuoremmalle tai kokemattomammalle työntekijälle. Opinnäytetyöhön osallistuneet työntekijät kertovat myös, että työparityöskentely tilanteiden jälkeen asioiden purkaminen on samalla kuin työnohjausta sekä suojaa stressiltä ja väsymykseltä. Työntekijöiden mielestä myös asioista päättäminen on helpompaa parin kanssa, ja asiakas ei joudu yhden ihmisen päätösvallan alle. Suurin osa haastatteluihin osallistuneista työntekijöistä suosittelisi työparityöskentelyä. (Koivisto - Leijo 2010: 37-44.)

Suomen Kuntaliiton sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (STAKES) yhteisessä hankkeessa tarkoituksena oli kehittää asiakaslähtöisen mielenterveyden toimintamalli perustuen kirjallisuuteen sekä käytännön kehittämistyöhön ja sen aikana kerättyyn aineistoon. Parityöskentelystä löydettiin olevan hyötyä niin omalle työlle kuin asiakkaallekin. Asiakas oli tyytyväinen, kun toinen työntekijä huomasi toimia uudella tavalla, vastoin aikaisempia käytäntöjä. Parityötä tekevät kokivat voivansa joustavammin vaihdella työpanostaan asiakkaan tarpeiden mukaisesti. Sosiaali- ja perhetyöntekijöiden yhdessä työskentely sujuvoitti yhteistyötä perheiden kanssa. Samalla sosiaalityöntekijä sai laajaa tietoa ja ymmärrystä perheen tilanteesta. (Kokkola - Kiikkala - Immonen - Sorsa 2002: 71.)

Hyvinvoinnin rakentajat -hankkeen osahankkeessa selvitettiin, miten monitoimijainen ja

verkostoitunut asiantuntijuus toteutuu sosiaali-, terveys- ja kirkonalan mielenterveys-työssä. Parityöskentelystä löydettiin seuraavia hyötyjä: tehokkuus, työparilta saatava tuki toiminnassa, mahdollisuus kehittää ja suunnitella työtä yhdessä, turvallisuus niin työntekijöille kuin asiakkaillekin, mahdollisuus tiiviiseen moniammatilliseen työskentelyyn, hiljainen tieto, asiantuntijuus juuri tietyissä asiakastapauksissa, kokeneempi kollega voi perehdyttää noviisia sekä lisääntynyt asiantuntijuus eri osaamisalueiden johdosta. (Pesonen 2005: 2, 14-15.)

Musiikkiterapeutti Rosanne Tyas (2008) on havainnut omien kokemustensa kautta yhteistyön muiden alojen terapeuttien (muun muassa toiminta- ja fysioterapeutit) kanssa hyödylliseksi ja toimivaksi. Asiakkaan saaman hyödyn lisäksi hän on saanut paljon myös itse; omaan työhön on voinut sisällyttää joitakin elementtejä muiden terapeuttien käyttämistä menetelmistä (esimerkiksi symbolien käyttäminen ja miten raajoja voi auttaa rentoutumaan). Toimiva yhteistyö on edellyttänyt muun muassa toisen koulutustaustan kunnioittamista, avoimuutta, aitoa kuuntelemista sekä kompromissien tekemistä. Erityisen tärkeänä Tyas pitää sitä, että yhteistyön läpikäymiselle, palautteen antamiselle sekä reflektoinnille varataan riittävästi aikaa. Avoimuus rohkaisi terapeutteja ylittämään roolirajoja terapiatuokioiden aikana. (Tyas 2008: 117-119.)

Kelan rahoittaman yhteistoiminnallisen tutkimus- ja kehittämishanke IKKU:n (2009-2013) tarkoituksena oli toteuttaa ja kehittää uudenlaista kuntoutustyön työparitoimintaa. Hankkeessa työparit muodostuivat toimintaterapeuteista, fysioterapeuteista, sosiaalityöntekijöistä, terveydenhoitajista ja sairaanhoitajista. Hankkeen havaintojen mukaan työparitoiminta lisäsi toisen työn tunnistamista ja tunnustamista, yhteistä oppimista sekä oman työn analyysiä. Myös asiakas hyötyi saadessaan laadukkaampaa palvelua, kun eri ammattilaisten osaaminen yhdistettiin. Työskennellessään työpareina kuntoutustyöntekijät pääsevät paremmin tuomaan esiin omaa osaamistaan koko yhteisön käyttöön sekä toteuttamaan kokonaisvaltaista kuntoutusta. Työpareina työskentely rohkaisee myös kokeilemaan sellaisia ideoita ja ratkaisuja, joita yksin ei välttämättä kokeilisi sekä lisää työssä jaksamista ja viihtymistä. (Pikkarainen 2014: 67-69.)

4.2 Työparityöskentely Keroputaalla

Keroputaalla työparityöskentely perustuu avoimen dialogin malliin. Työparityöskentelyä käytetään Keroputaalla päivittäin ja se on hyvin monimuotoista sekä ennen kaikkea asiakkaan tarpeista lähtevää. Työparit muodostuvat potilasta hoitavasta työryhmästä, joten

työparityöskentely on myös paljon ryhmätyöskentelyä. Työryhmät määräytyvät asiakkaan tarpeenmukaisuuden mukaan, mikä ohjaa toimintaterapeutin sekä muiden työntekijöiden rooleja työryhmissä. (Torvinen 2016.)

Työryhmät sisältävät eri alojen työntekijöitä kuten sairaanhoitajia, lääkäreitä, psykologeja, mielenterveyshoitajia, kuntoutusohjaajia ja sosiaalityöntekijöitä, joten myös työpareina on eri ammattien edustajia. Työparin valikoitumisessa ei ole ammattinimikkeellä erityisesti merkitystä vaan työpari muodostuu esimerkiksi sen perusteella, jos tarvitaan tietyn ammattihenkilön erikoisosaamista. (Torvinen 2016.)

Rooli työparina voi tarkoittaa asiakkaan tapaamista yhdessä työparin kanssa tai asiakkaan tapaamista yksilöllisesti. Yksilöllisten tapaamisten lisäksi asiakasta tavataan myös työparin kanssa, jolloin käydään läpi toisen työparin kanssa esille nousseita asioita ja tehtyjä toimintoja. Monissa asiakassuhteissa lääkäri täydentää työparin työryhmäksi esimerkiksi hoitokokouksissa. (Torvinen 2016.)

5 Opinnäytetyön toteutus

Tutkimuksellinen osuus opinnäytetyössämme muodostuu laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti. Aineisto kerättiin Keroputaan työntekijöiden haastatteluista sekä SWOT-työpajasta. Hyödyllistä tietoa saatiin myös Keroputaan toimintaterapeuteilta suullisesti, sähköpostitse sekä heidän antamistaan materiaaleista. Hyödynnämme löytämämme lähteet sekä kirjallisuuden ja pyrimme niiden avulla löytämään työparityöskentelyn eri ulottuvuuksia sekä tuomaan esille toimintaterapeutin merkitystä työparina.

Opinnäytetyön aineistonkeruuvaiheeseen osallistui Keroputaan kolme toimintaterapeuttia sekä osa heidän työpareistaan. Työparit olivat sairaanhoitajia ja psykologi. Osallistuneilta työntekijöiltä löytyi lisäkoulutusta myös muun muassa perhe-, ryhmä- ja psykoterapiasta sekä työnohjauksen antamisesta. Työntekijöillä oli vaihtelevissa määrin kokemusta toimintaterapeutin kanssa työskentelystä, useimmilla kuitenkin monia vuosia, joten heidät oli järkevää pyytää osallistumaan työpajaan ja haastatteluihin. Kaikilla työpajaan ja haastatteluihin osallistuneilla oli monien vuosien kokemus työparityöskentelystä Keroputaalla eri ammatinedustajien kanssa. Toimintaterapeutit ja työparit työskentelevät päivittäin eri ammatinedustajien kanssa, kuten lääkäreiden ja sosiaalityöntekijöiden, sekä tekevät yhteistyötä myös esimerkiksi A-klinikan, työvoimalasäätiön ja koulujen kanssa.

Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tavoitteena on tuoda esille työparityöskentelyn eri ulottuvuuksia, korostaen positiivisia puolia sekä erityisesti toimintaterapeutin merkitystä työparina, jotta muille ammattiryhmille selventyisi milloin toimintaterapeuttia kannattaa pyytää työpariksi. Oma aiheen tarkastelumme keskittyy lähinnä Keroputaan toimintaterapeuttien työparityöskentelyyn, joka pohjautuu avoimen dialogin hoitomalliin. Lähteiden kautta tarkastelemme työparityöskentelyä myös muiden sote-alojen tutkimusten ja kirjallisuuden kautta, sillä toimintaterapian alalla aiheetta ei ole juuri tutkittu.

Opinnäytetyömme pääkysymys on: Mitä toimintaterapeutti tuo työparityöskentelyyn mielen terveystyössä? Alakysymyksinä on: Mitä eri ulottuvuuksia työparityöskentelyssä on? Mistä muodostuu toimiva työparityöskentely? Mitä hyötyä on toimivasta työparityöskentelystä?

5.1 SWOT-työpaja

Toteutimme 7.2.2017 Keroputaalla työpajan, johon osallistuivat Keroputaan toimintaterapeutit sekä heidän työparinsa. Työpajassa runkona toimi SWOT- analyysin nelikenttä. Ajattelimme sen antavan mahdollisuuden tarkastella työparityöskentelyä mahdollisimman moniulotteisesti.

SWOT-analyysin avulla voidaan helposti selvittää jonkin toiminnan vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. SWOT- analyysi on helposti käytettävä väline, joka tarjoaa rungon, kun halutaan tarkastella yrityksen toimintaa tai jotain ideaa tarkemmin. SWOT- analyysi toteutetaan yleensä ryhmässä tai työpaja tyyppisesti sekä se toimii hyvin myös aivoriihenä. (Hyppönen 2008:11-12.)

SWOT- analyysi oli monelle työntekijälle jo entuudestaan tuttu. Ohjeistimme silti työpajan alussa, miten meidän on tarkoitus sitä hyödyntää. Työntekijät jakautuivat ensin pareiksi. Ajattelimme, että on hyvä antaa osallistujien pohtia nelikentän kohtia ensin pienemässä porukassa, jotta jokainen varmasti saa tuotua oman mielipiteensä esiin. Parit kirjasi ajatuksiaan työparityöskentelyn vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhista papereille, joihin olimme valmiiksi tehneet SWOT:in nelikentän. Kun parit olivat pohtineet nelikenttää tarpeeksi, kokoonnuimme yhteen käymään läpi parien ajatuksia. Annoimme jokaisen parin vuorollaan kommentoida kulloinkin vuorossa olevaa nelikentän kohtaa. Kirjasimme työntekijöiden mainitsemia asioita ylös fläppitaululle kaikkien näkyville ja kommentoitavaksi.

Työpajalle varattavaa aikaa oli etukäteen vaikea arvioida. Ajattelimme, että puolitoista tuntia olisi riittävä aika. Tämän enempää ei työntekijöiden työaikojen puitteissa olisi ollut helppoa järjestää. Työparien kahdenkeskiselle pohdinnalle oli aikaa 45 minuuttia ja yhteiseen keskusteluun 45 minuuttia. Huomasimme, että yhteiselle keskustelulle olisi tarvinnut hieman lisää aikaa, sillä nyt jouduimme kiirehtimään jonkin verran. Saimme kuitenkin mielestämme kattavasti ja tarpeeksi tietoa opinnäytetyötämme varten.

SWOT- analyysi toimii opinnäytetyössämme myös työpajan tulosten jäsentäjänä; SWOT: in kautta toteutuvan analyysin avulla tulee esille kattavasti tietoa työparityöskentelystä Keroputaalla sekä eri ulottuvuuksia ja näkökulmia työparityöskentelystä.

5.2 Työntekijöiden haastattelut

Toimintaterapeutin merkitystä työparina selvitimme haastattelemalla erikseen toimintaterapeutteja: mitä he kokevat tuovansa ammatillisesti työparityöskentelyyn ja mitä he itse saavat työparityöskentelystä. Haastattelimme myös toimintaterapeuttien työpareja: mitä kokemuksia heillä on toimintaterapeutin kanssa työskentelystä ja mitä merkitystä sillä on ollut. Käytimme nauhuria haastattelutilanteiden taltioimiseen, mikä mahdollisti haastatteluiden tarkastelun ja analysoinnin myöhemmin.

Haastattelun katsotaan olevan joustava tiedonkeruutapa, jossa vastauksia haetaan ennalta mietittyihin kysymyksiin. Haastattelujen avulla saadaan tietää, mitä toinen ajattelee sekä pyritään saamaan mahdollisimman paljon tietoa halutusta aiheesta. Haastattelun etuna on haastattelijan mahdollisuus toistaa kysymyksiä ja näin välttää väärinkäsityksiltä. Haastattelun onnistumisen kannalta olisi hyödyllistä, jos tiedonantaja pystyisi tutustumaan haastattelun aiheeseen etukäteen. (Tuomi - Sarajärvi 2009:72-74.)

Haastattelut toteutuivat Keroputaalla 7.-9.2.2017. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina SWOT-työpajan jälkeen. Jokainen haastateltava oli siis ehtinyt jo suunnata ajatuksiaan käsittelemämme aiheen pariin. Olimme etukäteen lähettäneet opinnäytetyösuunnitelmamme Keroputaalle ja tiedottaneet tarkemmin haastatteluista, mikä myös mahdollisti haastateltavien orientoitumisen. Kuusi haastattelua suoritimme yhdessä, toisen toimiessa päähaastattelijana ja toisen esittäessä lisäkysymyksiä sekä kirjoittamalla muistiinpanoja. Yhden haastatteluista toinen meistä joutui aikataulujen sovittamisen vuoksi tekemään yksin. Haastatteluille oli varattu aikaa 45 minuuttia. Pysyimme aikataulussa, lukuun ottamatta yhtä haastattelua, joka venyi hieman pidemmäksi. Tämä ei kuitenkaan haitannut haastateltavaa. Haastattelutilat olivat rauhallisia. Lyhyitä keskeytyksiä tuli muutaman kerran, mutta pääsimme näiden jälkeen aina hyvin jatkamaan meneillään olleesta aiheesta.

Haastattelutyypinä käytimme teemahaastattelua, joka on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä (Hirsijärvi - Hurme 2011: 47-48). Teemahaastattelun avulla pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia haastateltavilta tutkimuksen tarkoituksen tai tutkimustehtävän mukaisesti (Tuomi - Sarajärvi 2009: 75). Teemahaastattelun tavoitteena on saada haastateltavalta tietoa ennalta valituista teemoista (Aaltola - Valli 2007: 25-26). Ennalta valitut teemat ja niihin liittyvät tarkentavat kysymykset perustuvat siihen, mitä tutkittavasta asiasta tiedetään jo ennen haastattelua (Tuomi - Sarajärvi 2009:75). Kuten

aiemmin mainittiin, emme löytäneet juurikaan tietoa toimintaterapeutin toimimisesta työparina. Näin ollen valitsimme teemat siten, että ne auttaisivat meitä myöhemmin vastaamaan tutkimuskysymyksiimme liittyen toimintaterapeutin merkitykseen työparina sekä työparityöskentelyn hyötyihin.

Jokaisen haastateltavan kohdalla käydään läpi kaikki etukäteen määritetyt teema-alueet, mutta kysymysten järjestys sekä laajuus voi vaihdella haastateltavasta riippuen. Teemahaastattelu sopii käytettäväksi opinnäytetyössämme, koska se tuo vastaajan äänen kuuluviin ja antaa myös mahdollisuuden tuoda esille omia mielipiteitä. (Aaltola – Valli 2007: 25-26). Teemahaastattelu on koettu toimivaksi aineistonkeruumenetelmäksi myös toisessa työparityöskentelyyn liittyvässä opinnäytetyössä (Lahtinen 2016: 20-21). Haastattelurungot toimintaterapeuteille sekä heidän työpareilleen poikkeavat hieman toisistaan, mutta pääpiirteissään ne ovat melkein samanlaiset. Kaikki haastattelut etenivät suunniteltujen haastattelurunkojen mukaan.

5.3 Haastatteluaineiston analysointi sisällönanalyysiä käyttäen

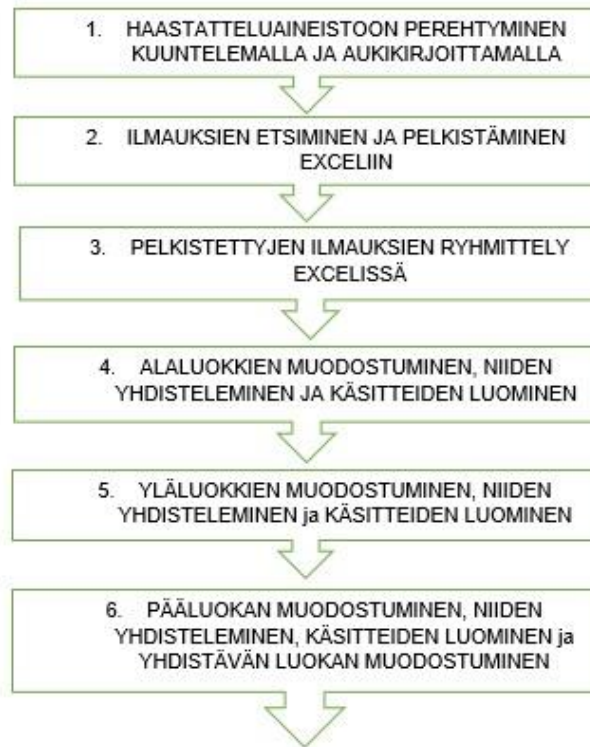
Analyysimenetelmänä opinnäytetyössämme käytämme sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysissä aineistoa tiivistetään sekä etsitään siitä yhtäläisyyksiä ja eroja; tekstistä etsitään sen merkitystä. Aineistot voivat olla jo valmiiksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja. Näihin lukeutuvat muun muassa päiväkirjat, haastattelut, kirjat ja keskustelut. Sisällönanalyysissä tekstin sisältöä kuvaillaan sanallisesti. Käytämme opinnäytetyössämme aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aiemmilla teorioilla ja tutkimuksilla ei ole vaikutusta analyysin toteuttamiseen tai lopputulokseen, sillä teoreettinen kokonaisuus luodaan tutkimusaineistosta. Tehtävänasettelu ja tutkimuksen tarkoitus ohjaavat analyysiyksiköiden valintaa. (Tuomi - Sarajärvi 2009: 95, 103, 106.) Sisällönanalyysi ohjasi meitä opinnäytetyössämme tiivistämään haastatteluista koamaamme aineistoa sekä etsimään siitä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Sisällönanalyysia tehdessä opinnäytetyömme tutkimuskysymykset olivat taustalla koko ajan, jolloin niihin vastaaminen mahdollistui myöhemmin.

Aineistolähtöinen analyysi voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen; aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineiston klusterointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Pelkistämällä tarkoitetaan auki kirjoitetusta haastatteluaineistosta tutkimukselle epäolennaisten asioiden poistamista. Pelkistämällä voidaan tiivistää tai

pilkkoa informaatiota, jolloin pelkistämistä ohjaa tutkimustehtävä, jonka mukaan aineistosta saadaan litteroimalla tai koodaamalla tutkimukselle olennaiset ilmaukset. (Tuomi-Sarajärvi 2009: 108-109.) Aloitimme pelkistämisen opinnäytetyössämme haastatteluaineiston osittaisella litteroinnilla muutama päivä haastatteluista, jolloin ne olivat vielä tuoreena mielessä. Olimme jakaneet aineiston puoliksi siten, että toinen meistä auki kirjoitti ja tiivisti kolme haastattelua ja toinen neljä. Me molemmat kuitenkin kuuntelimme kaikki haastattelut taataksemme sen, että olimme tahoillamme tiivistäneet aineiston asianmukaisesti. Etsimme auki kirjoitetusta tekstistä opinnäytetyön kannalta olennaisia ilmauksia, jotka pelkistimme ja siirsimme omiin Excel-taulukoihin (jokaiselle haastattelulle oli oma Excel-taulukko) aineiston käsittelyn seuraavan vaiheen helpottamiseksi. Excel-taulukot auttoivat meitä myös huomaamaan vastauksissa ilmenneiden asioiden toistuvuuden.

Aineiston klusteroinnissa aineistosta koodatut ilmaukset tarkastellaan läpi ja niistä etsitään samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Käsitteet ryhmitellään sekä yhdistetään luokiksi, jolloin aineisto tiivistyy. (Tuomi - Sarajärvi 2009: 110.) Aineistoa ryhmitellessämme kävimme läpi Excel-taulukoissa olevat pelkistetyt ilmaukset, joista samanlaisia yhdistelemällä pystyimme luomaan luokkia.

Aineiston abstrahoinnissa erotetaan tutkimuksen näkökulmasta olennainen tieto ja tämän perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa yhdistetään luokituksia toisiinsa niin kauan, kun se on aineiston kannalta mahdollista. Klusteroinnin katsotaan kuuluvan myös abstrahointiprosessiin. Aineiston sisältöä voidaan kuvata myös määrällisesti. Tällöin puhutaan sisällön erittelystä, jossa voidaan esimerkiksi laskea tiettyjen sanojen esiintymistiheyttä tietyissä aineistoissa. Sekä sisällön analyysia, että sisällön erittelyä voidaan hyödyntää samaa aineistoa analysoidessa. (Tuomi - Sarajärvi 2009: 108-111.) Saimme muodostettua aineistostamme useampia luokkia, joten jaoin ne tyylillä alaluokka, yläluokka, pääluokka ja yhdistävä luokka. Nimet luokille muodostuivat tarkastelemalla luokkien sisältöä. Ylempi luokka yhdisti aina edellisen/ edelliset luokat.

Kuvio 1. Haastattelujen sisällönanalyysin eteneminen tässä opinnäytetyössä.

Yllä olevassa kuviossa esittelemme haastattelukäyntiän sisällönanalyysin etenemisen vaihe vaiheelta.

6 Opinnäytetyön tulokset

Tässä osiossa esittelemme työntekijöiden haastattelujen sekä SWOT- työpajan tulokset. Työntekijöiden haastattelujen tulokset on saatu aineistolähtöisen sisällönanalyysin kautta. SWOT- työpajan tulosten analysoinnissa hyödynsimme SWOT: in nelikenttää. Pyrimme näillä tuloksilla saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiimme.

6.1 SWOT-työpajan tulokset

SWOT- työpajan kautta pyrittiin löytämään vastaus kysymykseen “Mitä eri ulottuvuuksia työparityöskentelyssä on?” Tässä kohtaa ulottuvuudet tulevat suoraan SWOT: in nelikentästä, eli ne ovat vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat. Näille ulottuvuuksille etsimme tarkempaa sisältöä työpajasta saadun aineiston avulla.

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
<ul style="list-style-type: none"> - Moniäänisyys, dialogisuus - Työssä jaksaminen, vastuun jakaminen - Reflektoinnin mahdollisuus - Tilan luominen omalle sisäiselle dialogille - Tasavertaisempi hoito - Jatkuvuus, joustavuus - Kutsu monitoimijuuteen (perheiden roolit tulevat paremmin huomioiduiksi) - Turvallisuus (asiakkaalle/ työntekijälle) - Osaamisen lisääntyminen - Epävarmuuden sietäminen - Tehokkuus 	<ul style="list-style-type: none"> - Aikataulujen yhteensovittaminen → erityistilanteet - Riippuvuus henkilökemioista (luottamus & laatu) - Mahdolliset “kikit” - Työpari voi olla eri organisaatiosta - Asiakas voi kokea uhkana (suhteen luominen kahteen työntekijään) - Näkemyserot - Eriarvoisuus (asiakkaan kokemus/ asema verkostoissa)
<ul style="list-style-type: none"> - Sote - Työparityöskentelystä alueellinen yhteinen toimintamalli → resurssit parempaan käyttöön - Toiselta oppiminen, eri hoitomuotojen integraatiot - Uusien toimintatapojen kehittäminen → rohkeus lisääntyy - Vanhakantaisen psykiatrian valtarakenteen purkaminen → mielenterveyspalvelujen kehittäminen - Vallan purkaminen (ammattiryhmien välillä) 	<ul style="list-style-type: none"> - Sote → lokerointi, moniammatillisuuden toteutuminen, erityisosaaminen, vaikuttavuus - Resurssien väheneminen → hoitomallin romuttuminen - Työparityöskentelyosaaminen (koulutus)
MAHDOLLISUUDET	UHAT

Taulukko 1. SWOT-työpajan tulokset.

Taulukossa 1 on esitelty SWOT-työpajan tulokset, jotka avaamme seuraavissa kappaleissa.

Työparityöskentelyn vahvuudet

Työparityöskentelystä löytyi paljon vahvuuksia. Tämä ulottuvuus herätti selvästi eniten keskustelua työntekijöiden keskuudessa. Vahvuuksista tärkeimpinä tekijöinä nostettiin keskustelussa useampaan kertaan esille moniäänisyys, vastuun jakaminen, reflektointi, työssä jaksaminen ja hoidon jatkuvuus. Moniäänisyys tarkoittaa tässä kohtaa sitä, että läsnä keskusteluissa on aina useampi henkilö, jolloin asiakas saa tilanteestaan useampia näkökulmia; moniäänisyyden kautta varmistuu se, että useampi korva on kuulemassa keskustelua, jolloin voi syntyä monipuolisemmin ajatuksia ja ideoita.

Vastuun jakamisen koettiin keventävän työtaakkaa. Työparit voivat keskenään muun muassa vuorotella kirjaamisia. Myös asiakastilanteissa toinen työpareista voi olla enemmän äänessä ja antaa toiselle mahdollisuuden sisäiselle pohdiskelulle. Työparit voivat yhdessä suunnitella muun muassa asiakastilanteita, arviointeja ja kotikäyntejä. Tällöin vastuu eri tilanteiden toteuttamisesta ei jää pelkästään yhden ihmisen harteille. Työparille voi jakaa omaa reflektointiaan, jolloin voi muodostua yhteinen laajempi näkemys asiakkaan tilanteesta sekä ideoista jatkoa ajatellen. Reflektointi pyritään toteuttamaan siten, että potilas on tilanteessa mukana.

Edellä mainittujen asioiden lisäksi työssä jaksamista edistää myös se, että työpareilla on mahdollisuus jakaa ajatuksiaan keskenään heti tilanteiden jälkeen. Usein asiakastilanteet Keroputaalla voivat olla haasteellisia tai henkisesti raskaita työntekijöille. Työntekijät kokevat hyväksi, että näitä tilanteita ei tarvitse kohdata yksin. Yhdessä tekeminen ylläpitää innostuneisuutta, mikä on omiaan lisäämään myös työssä jaksamista; on virkistävämpää työskennellä toisen ihmisen kanssa verrattuna siihen, että olisi koko päivän yksinään.

Työparityöskentelyn vahvuutena mainittu hoidon jatkuvuus mahdollistuu, kun asiakkaasta on vastuussa useampi henkilö. Tällöin asiakkaan hoito on mahdollisesti turvattu, vaikka toinen työpareista joutuisi olemaan poissa. Työparit voivat keskenään sopia aikatauluja poikkeustilanteissa. Työpari on valmiiksi tietoinen asiakkaan asioista ja voi jatkaa yhdessä sovittua linjaa toisen ollessa poissa, ellei ole parempi tavata asiakasta vain parin kanssa.

Tärkeimpinä mainittujen asioiden lisäksi työparityöskentely lisää asiakas- ja työturvallisuutta (useampi läsnä oleva henkilö tuo lisäturvaa tilanteisiin), mahdollistaa tasavertaisemman hoidon (asiakkaan hoito ei ole riippuvainen vain yhden työntekijän osaamisesta ja näkemyksistä), mahdollistaa perheiden roolien kokonaisvaltaisemman huomioimisen (terapiasuhde ei ole henkilöitynyt yhteen työntekijään), lisää osaamista työntekijöiden keskuudessa (toisilta ideoita ja tietoa), helpottaa epävarmuuden sietämistä (työntekijän ei tarvitse kokea olevansa huippuosaaja ja epävarmuuden sietäminen on helpompaa työparin kanssa) sekä lisää tehokkuutta (hoidot pysyvät lyhyinä eikä muodostu turhia jonoja).

Työparityöskentelyn heikkoudet

Aikataulujen yhteensovittaminen toimii Keroputaalla yleensä hyvin, mutta joskus se voi olla vaikeaa esimerkiksi hoitajien vaihtuvien työvuorojen tai kalenterien yhteensovittamisen vuoksi. Työntekijöillä voi olla useampia työpareja, jolloin aikatauluja tulee sovittaa monen eri työntekijän kalenterin mukaan. Henkilökemiat menevät pääosin hyvin yksin, mutta työntekijät tunnistivat, että niillä voi olla vaikutusta työparityöskentelyn toimivuuteen. Mikäli työparien henkilökemiat eivät kohtaa, voi olla vaikeaa luottaa toiseen. Henkilökemioihin liittyen saattaa työyhteisössä joskus muodostua ”klikkejä”: jotkut tykkäävät tehdä yhteistyötä aina tiettyjen henkilöiden kanssa. Yhtenä heikkoutena nähtiin myös näkemyserot: asiakastilanteessa voidaan ajautua ”eri raiteelle”, jos tilanteesta ollaan hyvin eri mieltä.

Keroputaalla työpari voi tulla eri organisaatiosta, jolloin työparityöskentelyn heikkoutena voi olla sujumaton tiedonkulku. Työparien pitää yhdessä sopia, miten tieto kulkee eri organisaatioiden välillä. Heikkoudeksi työntekijät näkivät myös sen, että potilaalla voi olla vaikeaa sitoutua tai luoda suhdetta kahteen työntekijään. Työparityöskentelyn heikkoutena nähtiin myös työparin mahdollinen eriarvoisuus sekä asiakkaan näkökulmasta, että verkostoissa. Asiakas voi kokea entuudestaan itselle tutun työparin niin sanotusti ”kivemmäksi” kuin uudemman työntekijän. Joskus voi olla myös niin, että työparista toinen on suositumpi jossain verkostossa, jolloin verkoston jäsenet mielellään tekevät yhteistyötä juuri tämän työntekijän kanssa.

Työparityöskentelyn mahdollisuudet

Sote (sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistus) nähtiin mahdollisuutena, mikäli se tulevaisuudessa tulisi yhdistämään eri organisaatioita. Tätä kautta myös työparityöskentely voisi mahdollisesti kehittyä alueelliseksi toimintamalliksi. Mikäli verkostot tiivistyvät sote:n myötä tulevat resurssit myös parempaan käyttöön.

Keroputaalla työntekijöillä voi olla useampi koulutus, jota he työssään hyödyntävät. Tätä kautta myös työparit voivat oppia toisiltaan uusia menetelmiä ja hyödyntää niitä työssään. Tätä kautta voi toteutua myös eri hoitomuotojen integraatiota. Kun toiselta oppiminen nähdään hyödylliseksi, voidaan ajan myötä rohkaistua kehittämään lisää uusia toimivia toimintatapoja.

Työparityöskentelyn nähtiin purkavan vanhakantaista psykiatrian valtarakennetta: potilaiden hoito on kokonaisvaltaisempaa, hoito ei perustu vain lääkkitykseen ja eri ammattien välillä on yhteistyötä asiakkaan tilanteen edistämiseksi. Tämä muutos samalla kehittää mielenterveyspalveluja, mikä on mahdollista, kun valta eri ammattiryhmien välillä purkautuu. Jollain tietyllä ammattiryhmällä ei ole ylivaltaa, vaan kaikki nähdään hyödyllisinä.

Työparityöskentelyn uhat

Sote nähtiin myös uhkana. Työntekijät pelkäävät, että moniammatillisuus ja yhteistyö vähenevät sekä lokerointi lisääntyy (eri ammatit eristetään), minkä johdosta erityisosaaaminen saattaa kadota. Mikäli joku ulkopuolinen tulee määrittelemään toimintaa, ei työparityöskentelyn vaikuttavuutta pidemmällä tähtäimellä välttämättä ymmärretä. Ulkopuolisen määritellessä toimintaa uhkana voi olla myös resurssien väheneminen ja tätä kautta yhteisen ideologian (avoimen dialogin hoitomallin) romuttuminen.

Uusien työntekijöiden huono perehdytys työparityöskentelyyn voi olla uhka, sillä tällöin ei välttämättä osata olla työparityöskentelyssä. Tästä seuraa vaara, että työssä lähtee "kaksi raidetta", eli asiakkaan hoidossa ei päästä yhteisymmärrykseen.

6.2 Työntekijöiden haastatteluiden tulokset

Työntekijöiden haastatteluista pyrittiin löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiin: “Mitä toimintaterapeutti tuo työparityöskentelyyn mielenterveystyössä? Mistä muodostuu toimiva työparityöskentely? Mitä hyötyä on toimivasta työparityöskentelystä? Toivomme, että ensimmäiseen kysymykseen löytyvät vastaukset auttavat ymmärtämään toimintaterapian merkitystä sekä hahmottamaan tätä kautta muille työntekijöille, milloin toimintaterapeuttia kannattaa pyytää työpariksi. Tässä kohtaa on mielestämme hyvä korostaa, että haastateltavien työala on mielenterveystyö; vastaukset voisivat olla ainakin jonkin verran erilaisia, mikäli haastateltavat olisivat eri alalta. Kaksi viimeistä kysymystä voisivat periaatteessa liittyä myös SWOT- työpajaan. Sisällytimme ne kuitenkin haastatteluihin, sillä haluamme opinnäytetyössämme korostaa erikseen työparityöskentelyn positiivisia puolia (hyöty-näkökulma). Korostamalla positiivisia puolia, voi innostus ja kiinnostus työparityöskentelyä kohtaan toivottavasti lisääntyä.

Toimintaterapeutin tuoma hyöty työparityöskentelylle

Ensimmäinen laajempi kokonaisuus, joka toistui haastatteluissa, oli toimintaterapeuttien hyödyntämä toimintaterapeutin näkökulma. Tämä näkökulma kattaa seuraavia seikkoja: toimintaterapeutit ymmärtävät ja hyödyntävät sekä auttavat myös muita ymmärtämään toiminnan voiman. Lisäksi toimintaterapeutit näkevät ihmisen kokonaisvaltaisesti ja lähestyvät potilaiden kuntoutumisprosesseja tulevaisuuden näkökulmasta. Toimintaterapeutit itse eivät kertomansa mukaan aina tietoisesti ajattele hyödyntävänsä toimintaterapeutista näkökulmaa, mutta tunnistavat sen ohjaavan työtään joka päivä.

-- silloin ku niissä toimintaterapian perusjutuissa mukana niin innostuu ihan eri tavalla...mä huomaan ku mä teen sitä.

-- onhan se toiminnan voiman tajuaminen terapiatyötä tekeville... tuntuu huikealta.

Toiminnan voiman merkitys korostui erityisesti pitkittyneiden hoitojen yhteydessä ja tilanteissa, joissa ollaan jostain syystä ”jumissa” asiakkaan kanssa. Tuomalla näihin tilanteisiin jotakin toimintaa, päästään yleensä pikkuhiljaa eteenpäin. Tämän vuoksi toimintaterapeutteja yleensä pyydetään työpariksi; tilanne ei etene, ja tarvitaan jotain uudenlaista apua.

-- ollaan juututtu, ei keksitä mitä tässä nyt pitäisi tehdä --

-- kuinka pienestä on kiinni, että ihminen lähtee johonkin mukaan.

Meillä on se toiminta ja toiminnallisuus, että saadaan aika hyvin kontakti ihmiseen ja ymmärretään niitä ilmiöitä. Harvoin menee suksit ristiin. Ehkä se on se meidän ammattiosaaminen, että ymmärretään sitä näkökulmaa.

-- kaikkein tärkeintä semmonen ajatus, että ollaan niinku sen toiminnan kautta ja linkityttään niihin muihin ihmisiin ja siihen ympäristöön --

Toimintaterapeutteja selvästi arvostetaan nimenomaan heidän haastaviin tilanteisiin tuomansa avun vuoksi. Toisaalta, toimintaterapeutit itse toivovat, että heitä voitaisiin pyytää mukaan asiakastilanteisiin, joissa jo heti alussa ilmenee vaikeuksia - ei vasta silloin, kun tuntuu, ettei mitään ole enää tehtävissä.

-- joka ikiselle ihmiselle pitää tarjota...hyötyiskö tää toimintaterapiasta - - voi kutsua toimintaterapeutin siihen, työryhmän yhdeksi jäseneksi, sitten voi suunnitella lisää.

Toimintojen kautta asiakas usein tulee paremmin kontaktiin ja pystyy jälleen linkittymään muihin ihmisiin ja ympäristöönsä. Etenemättömissä tilanteissa voidaan edistyä toimintaterapeutin avulla myös siten, että hän tuo asiakkaan kuullen työparille esille, että hoidon tavoitteet ovat ehkä turhan korkealla; tavoitteita ja toimintaa porrastamalla voidaan edistyä rauhassa siten, että asiakas itsekkin pysyy mukana. Tuomalla eri tilanteisiin toimintaa ja avaamalla työpareille sen mahdollisuuksia, alkavat työparitkin vähitellen muokata työtään/ toimintaansa luovemmaksi.

-- toimintaterapeutti näytti sen välin "sulla on liian kaukana ne tavoitteet", antoi asiakkaan kuullen sen ymmärryksen "voidaanko lähteä pienemmin askelin - - kun mä sanoin lähetään Ikeaan, toimintaterapeutti sanoi istutaan alas.

-- asiakas lähti mukaan nuorten ryhmään ja uskalsi lopulta lähteä kauppaan - - pienillä askelilla mentiin, mietittiin mitä ensi kerralla voisi tehdä --

-- se (toimintaterapeutin toiminta) kannustaa muita käyttämään erilaisia välineitä ja menetelmiä, itsellä ne on luonnollisina työvälineinä --

Ihmisen näkeminen kokonaisuutena on asia, mikä tuli esille toimintaterapeuttien haastatteluissa. Työparit eivät juurikaan tuoneet tähän liittyviä seikkoja esille. Periaatteessa kaikki Keroputaan työntekijät pyrkivät huomioimaan ihmisen kokonaisuutena, mutta toimintaterapeutit varmistavat, että tämä varmasti toteutuu asiakkaan hoidossa. Toimintaterapeutit huomioivat ihmisen kiinnostuksen kohteet, arjen sujuvuuden sairaalahoidon jälkeen, ihmisen historian sekä voimavarat ja vahvuudet. Lisäksi tunnistetaan ihmisen mielen ja kehon välinen yhteys. Välillä nämä seikat saattavat jäädä vähemmälle huomiolle potilaan hoidossa. Toimintaterapeutti voi tarjota oman kokemuksensa kautta tuoreen näkökulman muulle hoitohenkilökunnalle tuomalla esimerkiksi asiakkaan tekemiä töitä

esille hoitokokouksessa. Näiden töiden kautta kehkeytyy välillä aivan uudenlaista keskustelua.

Itellä on aina näkökulma, miten arjen saisi toimivammaksi, mikä siinä on haastavaa, mitkä keinot auttaisivat --

-- historian merkitys, ajatellaan ihmisen elämänkaarta: mitä menneisyydessä on tapahtunut, toiminnallinen identiteetti sen ihmisen kohdalla.. sen miettiminen.

-- otin hoitokokoukseen mukaan asiakkaan tekemiä töitä - - tulee uusia ääniä ja näkökulmia työryhmään, työryhmä saa uudenlaista materiaalia, uutta semmosta mihin tarttua, esimerkiksi elämänjana, kawa-joki - - työpari voi linkittää johonkin aiempaan teemaan.

Toimintaterapeutit hyödyntävät työssään myös tulevaisuuden näkökulmaa. Tämä johtuu osittain siitä, että he ovat mukana kuntoutussuunnitelmien tekemisessä. Tätä kautta heillä on potilaalle laaditut tavoitteet mielessään ja he pyrkivät huomioimaan, että hoidossa myös mennään eteenpäin eikä vain juututa menneisyyden tapahtumiin tai nykyiseen pahaan oloon. Toimintaterapeutit pyrkivät selvittämään asiakkaan toiveita ja haaveita. Vaikka joitain asiakkaita pidettäisiin erityisen haastavina, uskovat toimintaterapeutit jokaisen kuntoutumismahdollisuuksiin. He tuovat esille toivon näkökulman; aina on jotain tehtävissä.

-- näkökulmaa ja ajatusta siihen, miten potilaalle merkityksellisiä toimintoja voidaan hyödyntää tavoitteita kohti työskennellessä - - Se tavoitteellisuus: minkä täytyisi muuttua, minkälaisin keinoin päästäisiin sitä kohden, tuore näkökulma: minkä haluaisit tässä muuttuvan-

-- se kuntoutussuunnitelma.. semmonen motivoiva, eteenpäin suuntaava - - viedään kuntoutumista eteenpäin - - eihän me päästä eteenpäin jos puhutaan niistä vanhoista jutuista, pitää keskittyä myös tulevaisuuteen.

En mä koe että joku asiakas olisi hankala..ehkä moniongelmainen - - aina on jotain tehtävissä.

Toinen laajempi kokonaisuus haastatteluissa muodostui erilaisista toiminnan muodoista, joita toimintaterapeutit käyttävät työssään. Nämä toiminnan muodot jakautuivat selkeästi puhetta ja tunteiden ilmaisemista tukeviin toimintoihin sekä ympäristön hyödyntämiseen asiakkaan tavoitteet huomioiden.

Puhetta ja tunteiden ilmaisemista tukevat toiminnot moni haastateltava näki hyödyllisinä osana asiakkaiden kanssa käytäviä keskustelutilanteita. Kyseiset toiminnot, kuten tunnekorttien käyttäminen ja elämänjanan toimivat yleensä keskustelun tukena tai keskus-

telua korvaavana toimintana. Moni haastateltava koki, että usein asiakkaiden on helpompi olla keskusteluyhteydessä työntekijöiden kanssa, kun he saavat samalla tehdä jotain. Joskus tehtävien avulla voidaan saada yhteys myös sellaisiin asiakkaisiin, joiden hoidossa ei ole edetty pitkään aikaan tai jotka eivät jostain syystä kykene käsittelemään asioita suullisesti. Mikäli toimintaterapeutti saa tehtävien kautta heräteltyä keskustelua, on työparin usein luontevaa liittyä siihen mukaan ja mahdollisesti yhdistää siihen omia ajatuksiaan. Joskus työpari voi olla asiakkaalle jo ennestään tuttu, jolloin häneen on jo muodostunut luottamussuhde. Toimintaterapeutti työparina nostaa esille erilaisten toimintojen avulla jotain sellaista, mitä potilas ja toinen työpari voivat kahdestaan käsitellä ja työstää turvallisesti.

-- jos toiminta eristetään, sit se ois pelkkää puhumista.

-- -sitä tarinaa pystyi alkaa kertoa uudella tavalla kuvan kautta.

Kaikki ei pysty hyödyntämään puhetta samalla tavoin kuin keskiverto ihmiset.

Joskus otan kortit mukaan, mietin mitä apuja olisi keskustelun eteenpäin viemiseksi tai tunnetilan ilmaisemiseen.

-- meän juttu se toiminnallisuuden kautta se tilanteen tukeminen --

Ympäristön hyödyntäminen koettiin haastateltavien keskuudessa myös oivalliseksi menetelmäksi. Yleensä se toimii hyvänä jatkona, asiakkaan tilannetta eteenpäin vievänä menetelmänä, kun ollaan ensin oltu puhetta ja tunteiden ilmaisemista tukevien toimintojen äärellä: asiakas saattaa rohkaistua ajan myötä esimerkiksi asioimaan lähiympäristössään tai kokeilemaan jotain sairaalan toiminnallisista ryhmistä. Ympäristön hyödyntämisen koettiin auttavan asiakasta olemaan avoimempi ja rennompi keskusteltaessa hankalista asioista; puhua voi sisätilojen lisäksi myös esimerkiksi laavulla grillatessa tai pihalla kävellessä.

-- mulle se hahmottuu siitä pöytätasosta Ikeaan lähtemiseen.

-- jotain konkreettista, millä asioita voi käsitellä -- joskus ollaan kävelty siinä pihalla ja juteltu -- että on myös lääkäri siinä mukana -- se on jotenki paljon rennompaa kuin istua vaan sisällä ja miettiä että mitäs seuraavaks.

Toimiva työparityöskentely

Puhuttaessa toimivan työparityöskentelyn muodostavista tekijöistä nousi esille sekä työntekijöistä että organisaatiosta riippuvia tekijöitä. Sekä työntekijöistä että organisaa-

tiosta riippuvia tekijöitä mainittiin lähes kaikissa haastatteluissa. Kummallakin, organisaatiolla että työntekijöillä, koettiin olevan vaikutusta siihen, mistä muodostuu toimiva työparityöskentely.

Työntekijöistä riippuvissa tekijöissä monet haastateltavat mainitsivat luottamuksen työpariin olevan tärkeää. Luottamus toista sekä toisen ammattitaitoa kohtaan koettiin tärkeäksi elementiksi työskennellessä yhdessä toisen kanssa. Luottamuksen katsottiin vaikuttavan siihen, että työntekijöillä on hyvä olla ja toimia työparina toisen kanssa. Luottamus mainittiin tärkeäksi varsinkin haastavammissa tilanteissa, jolloin työparin tukea erityisesti tarvittiin.

Etenkin haastavissa tilanteissa se työparityöskentelyn sellanen luottamus on tosi tärkeä.

Myös sitoutuneisuus ja joustavuus toistuivat useissa työntekijöiden haastatteluissa. Työparin sitoutuneisuus asiakkaan hoitoon ja työparityöskentelyyn katsottiin olevan merkittävä tekijä työparityöskentelyn toimivuuden kannalta. Työparien toivottiin sitoutuvan asiakkaan hoitoon alusta loppuun asti, sillä tieto siitä, että toinen ei jätä sinua yksin asiakkaan hoitoon koettiin helpottavana. Haastatteluissa mainittiin myös, että asiakaskin oppii luottamaan paremmin sitä kautta, kun työntekijät pysyvät samoina, eikä asiakkaan tarvitse kertoa asioita moneen kertaan. Työpareilta koettiin tarvittavan myös joustavuutta. Joustavuudella tarkoitettiin esimerkiksi sitä, että kummankin aikataulut saadaan sopimaan ja työparityöskentely näin mahdollistuu. Jos oma tai työparin kalenteri on aina liian täynnä, ei yhteisiä aikoja löydy eikä asiakasta päästä näkemään yhdessä niin usein kuin toivottaisiin tai olisi tarve.

Joustavuus. Jotenkin, että molemmilla on se ajatus siitä joustamisesta ja jatkuvuudesta, että jos lähtee jonkun asiakkaan hoitoon niin sit se ajatus on se, että tässä minä pysyn ja tulen olemaan tämä asiakkaan hoidossa. Jotenkin että se ajatus on heti se, että tulen sitoutumaan tähän hoitoon.

No kyllä mä ajattelen että sellanen sitoutuminen, että vaikka sä lähet siihen niin sua ei sitten jätetä siihen yksin.

-- eihän siinä ole mitään järkeä, että mulla on hirveästi ja sitten mä en pysty ottamaan kuin kuukauden välein niitä aikoja.

-- sitten ei löydy niitä aikoja ja jos pitää työparin kanssa sopia niin sittenhän se on oikein tuplahaaste --

-- pysähdytään sen äärelle, että mitä se tarkoittaa, että tehdään työparina. Ei lähdetä eri raiteille.

Yhteisymmärrys asiakkaan tilanteesta ja työparityöskentelystä muodostui yhdeksi työntekijöistä riippuvaksi tekijäksi. Työparin yhteinen näkemys siitä, mitä asiakkaan tilanne milloinkin vaatii, sekä mihin suuntaan hoitoa viedään ja millä keinoin, mainittiin edistävän toimivaa työparityöskentelyä. Haastatteluissa kerrottiin kuitenkin olevan myös eduksi, että työpareilla on eri näkökulmia ja että he katsovat asioita eri kulmista, kunhan lopuksi päästään yhteisymmärrykseen. Näin asiakkaan hoidostakin tulee rikkaampaa, kun sitä on useampi ihminen miettimässä ja toteuttamassa. Työparin kiinnostus asiakasta koskevista asioista ja hoidosta nähtiinkin edistävänä tekijänä niin työparityöskentelyssä kuin tätä kautta myös asiakkaan hoidossa.

Yhteisymmärrys siitä asiakkaan, potilaan tilanteesta ja mitä se kulloinkin tilanne niinkö vaatii, minkälaista tekemistä. Että ois sellanen yhteinen näkemys, että mihin päin sitä hoitoa ollaan viemässä ja millä keinoin.

-- pitää olla eri näkökulmia ja voijaan aivan eri kulmasta kattoo, mutta se että päästään johonkin yhteiseen ymmärrykseen kuitenkin ihmisten kanssa, se on tärkeää.

Haastatteluissa kerrottiin myös työparin ja hänen näkemystensä arvostamisen edesauttavan työparityöskentelyn toimivuutta. Tähän liittyi mahdollisuus puhua asioista suoraan työparille ja keskustella niistä avoimesti. Työparin täytyi pystyä puhumaan myös hankalista asioista avoimesti, joita hoidon aikana tulee esille. Jotkut haastateltavista kokivatkin tutun työparin kanssa työskentelemisen helpommaksi, kun toisen tavat toimia olivat jo tuttuja ja työparin eleitä oli myös oppinut lukemaan.

-- ja että pystyy jotenkin avoimesti puhumaan niistä hankalistakin tilanteista, mitä siinä hoidon aikana on. Kuitenkin meidän tehtävä on pystyä puhumaan niistäkin, jos me ei pystytä niin miten se asiakas pystyis sitten. Tietenkin rakentavasti ja kunnioittavasti.

Helppo kun pitkään tehnyt toisen kanssa töitä -- riittää kun kattoo toista --

Työparin kunnioittamisen sekä kuuntelemisen koettiin helpottavan työparityöskentelyä ja tekevän siitä mieltäisempää. Tasa-arvoisuus eri ammattiryhmien välillä mainittiin myös edistävänä tekijäksi, eikä Keroputaalla koettu, että jokin ammattiryhmä olisi arvokkaampi kuin toinen vaan kaikkien kanssa työskenneltiin työparina mielellään.

En voi ottaa sitä valtaa, että mä oon toimintaterapeutti ja tehdään nyt näin, riippuu kenen kanssa tekee töitä ja mihin se toinen on valmis --

Eräs työntekijä pohti myös henkilökemioilla olevan merkittävää vaikutusta työparin kanssa työskentelyyn. Jos henkilökemiat eivät kohtaa tai toisen kanssa ei synkkaa, ei

työparityöskentelykään välttämättä suju niin hyvin. Toinen työntekijöistä taas ei nähnyt niillä niin suurta arvoa työparityöskentelyssä Keroputaalla, sillä koki, että henkilökemiat eivät olleet vaikuttaneet, varsinkaan huonolla tavalla, työparityöskentelyyn.

Ne henkilökemiat varmaan on yks suurimpia, jos ei synkkaa tai ei ole luottamusta toisen ammattitaitoa tai toista kohtaan - - niin silloin ei vaan toimi.

Työntekijät kertoivat organisaation olevan yksi merkittävimmistä vaikuttajista toimivaan työparityöskentelyyn. Organisaatio vaikuttavana tekijänä toistuikin melkein kaikkien työparien haastatteluissa. Ilman organisaation tukea ja toimivia järjestelyitä ei työparityöskentely olisi mahdollista. Työntekijät kokivat, että johdon arvostus ja ymmärrys työparityöskentelyä kohtaan on tärkeää sen toimivuuden kannalta. Ilman työparityöskentelyn arvostamista sekä ymmärtämistä ei siihen tarjottaisi tarvittavia resursseja jolloin tällaista työskentelytapaa ei olisi mahdollista toteuttaa. Organisaation mahdollistamista voidaan kin pitää yhtenä vaikuttavimpana tekijänä työparityöskentelyn toimivuuden kannalta.

-- että suositetaan, ymmärretään hyöty, kuinka paljon tehokkaampaa se (työparityöskentely) on, arvostetaan ja pidetään tärkeänä --

Sitten tietenkin se, että organisaatio mahdollistaa tämän nyten.

Lähtökohdaksi työparityöskentelyn onnistumiselle eräs haastateltava nosti myös yhteisen ideologian, eli avoimen dialogin hoitomallin. Yhteinen ideologi ohjaa työn tekemistä, sillä vaikka olisi eri ammattiryhmän edustajan kanssa työparina, kummallakin on silti yhteinen tausta-ajatus, avoimen dialogin hoitomalli, mikä ohjaa työskentelyä. Työparityöskentelyä helpottavaksi tekijäksi koettiin myös se, että kuka vaan voi pyytää työpariksi, eikä lähetettävä esimerkiksi lääkäriltä tarvita. Yhteistyötä helpotti myös se, että kaikki työntekijät ovat fyysisesti samassa paikassa, "saman katon alla".

Kun kaikki on saman katon alla, niin se on tosi hyvä asia minun mielestä, että siellä on toimintaterapeutit, sosiaalityöntekijät, lääkärit ja hoitajat, niin se jotenkin helpottaa sitä yhteistyötä --

Meillähän sillai on helppo, kun voi vaan pyytää (työpariksi) --

Toimivan työparityöskentelyn hyödyt

Kysyttäessä toimivan työparityöskentelyn hyödyistä, nousi haastatteluissa selvästi esille kaksi kategoriaa; työntekijöiden kokema hyöty sekä asiakkaiden saama hyöty. Työntekijöiden saamissa hyödyissä työparityöskentelystä kerrottiin paljon työssä jaksamiseen,

työn mielekkyyteen ja työssä kehittymiseen liittyviä tekijöitä. Asiakkaan hyödyissä taas puhuttiin asiakasturvallisuudesta sekä paremmasta työn laadusta.

Haastatteluissa useat työntekijät mainitsivat työssä jaksaminen olevan yksi merkittävä työparityöskentelyn hyöty. Vastuun jakaminen toistui haastatteluissa ja se koettiin erityisen tärkeäksi jaksamisen kannalta. Sen koettiin edistävän psyykkistä jaksamista ja varsinkin helpottavan vaikeissa tilanteissa, kun on toinen työntekijä tukena eikä kaikki vastuu ole omilla harteilla. Työparityöskentelyn eduksi mainittiin myös se, että pystyy vaihtamaan ajatuksia toisen kanssa, eikä joudu yksin miettimään asiakkaiden tilannetta. Toisen kanssa työskentelyn kerrottiin myös mahdollistavan oman sisäisen pohdinnan tilanteesta paremmin, kun ei tarvitse olla koko ajan täysin "skarppina".

Vastuun jakaminen, siinä on myös semmonen psyykkinen vastuu ja että se ei ole kaikki yksin omilla harteilla ja pystytään ajatusten vaihtoon siinä sitten... ja varsinkin se haastavissa tilanteissa korostuu.

-- ehdottomasti tärkeää, että sä pysty jakamaan sitä sen toisen kanssa.

Se mahdollistaa tosiaan sen omanki pohdiskelun, oman sisäisen pohdiskelun ja ajattelun, että miksköhän mä ajattelen nyt näin ja mitä tunteita tämä nyt minussa herättää ja miksköhän, kun siinä on se työpari. Jotenkin että sitä voi jakaa siinä sitä vastuuta.

-- vastuun jakaminen ja se että siinä tulee erilaisia näkemyksiä, kun on työpari siinä --

-- voi ryhmän jälkeen purkaa tavallaan sitä ja tehdä erillä lailla niitä havaintoja --

-- huippu, että saa joskus puhalttaa ja purkaa.

Eri asioiden huomaaminen mainittiin myös työparityöskentelyn eduksi. Haastateltavat kertoivat, että joskus toinen hoksaa jotain mitä ei itse välttämättä olisi huomannut. Tilanteista koettiin saavan enemmän tietoa, kun on kaksi korvaa kuulemassa yhden sijasta. Työparin kanssa koettiin myös helpommaksi sietää epävarmuutta ja toisesta pystyi hakemaan turvaa varsinkin erittäin vaikeissa tilanteissa. Asiakkaiden tilanteen arvioiminen sekä myös asiakkaiden haastaminen koettiin helpommaksi työparin kanssa kuin yksin.

Sä et joudu yksin miettimään niitä potilaan asioita, vaan siinä voidaan käydä läpi just tavallaan niinku reflektoidenki sitä potilaan tilannetta ja sitä kuultua johon potilas voi sitten niinku vastata ja siinä saa lisää tietoa siitä tilanteesta kuin että siinä olisi vain yksin. Ja on tosiaan useampi korva siinä kuulemassa niitä potilaan asioita.

-- myöskin on helpompi sietää epävarmuutta, paljon helpompi, kun siinä on työpari, jos on vaikka oikein hankala tilanne.

Puhuttaessa työparityöskentelyn hyödyistä useissa haastatteluissa kerrottiin työnteon olevan vaihtelevampaa sekä mielenkiintoisempaa työparin kanssa. Työparilta kerrottiin saavan erilaisia näkemyksiä ja ideoita, joita pystyi itsekin hyödyntämään myöhemmin. Eräs työntekijä mainitsi pitävänsä esimerkiksi toiminnallisista jutuista ja koki miellyttävänä vaihteluna saada työskennellä välillä muun muassa toimintaterapeutin kanssa.

Sehän on aivan ihanaa, ku toisella on jotain aivan loistavaa ideaa.

Työparityöskentelyn koettiin olevan molemmin puolin opettavaista, kun toisen alasta ja tavoista työskennellä oppi lisää. Työparilta sai myös itsellekin uusia työkaluja käyttöön. Parin kanssa työskentelyn mainittiin useamman kerran haastatteluissa avartavan ja laajentavan omaa näkemystä. Näiden edellä mainittujen seikkojen vuoksi työparityöskentelyn koettiin tukevan oman työn kehittymistä monella tavalla.

-- oppimista ja tuota tuleehan siihen sellasta erilaista innostusta, kun sä saat itselle koko ajan myös työkaluja lissää

Kyllähän se niinku avartaa ja itteki oppii --

Kyllähän se omaa kasvua ja kehitystä tukee.

-- vaikka sä teet sitä omaa ja katot siitä omasta niin kyllähän se laajentaa sitä näkemystä --

Yksin työskentelemisen kerrottiin olevan myös haavoittuvaisempaa, raskaampaa ja aina riippuvaista juuri sen työntekijän tilanteesta. Työparityöskentelyn katsottiin tuovan joustoa myös työntekijän tilanteeseen. Esimerkiksi työparin sairastuessa ei hoidon välttämättä tarvitse keskeytyä työntekijän poissaolon ajaksi, vaan työpari voi päättää tapaako asiakasta siitä huolimatta, että toinen työpari on poissa. Työparityöskentelyn eduksi nostettiin myös tunne siitä, että kuuluu johonkin porukkaan, eikä tarvitse olla yksin.

-- kuuluu johonki porukkaan, onhan se kiva ku on hyvä työyhteisö, kun että ihan yksin tekee.

Yksin työskentely on aina haavoittuvampaa, se on kuitenkin aina niin johtuvainen myös sen terapeutin omasta tilanteesta --

-- (ilman työparityöskentelyä) on kauhean raskasta, jos mä vertaan, että yksin työskentelen --

Haastatteluissa työntekijät mainitsivat myös useita työparityöskentelyn hyötyjä, jotka kohdistuivat asiakkaisiin. Työn laadun koettiin olevan asiakkaan kannalta parempaa, sillä asiakkaan tilannetta pohtii useampi ihminen ja hoito saa enemmän näkökulmia. Työparityöskentelyssä hoidon jatkuvuus mahdollistuu ja on erityisesti suuri etu asiakkaalle.

Vaikka toinen työntekijä joutuisi olemaan poissa, pystyy toinen työpari mahdollisesti silti tapaamaan asiakasta, eikä hoito ole yhden henkilön varassa. Asiakkaan tilannetta arvioi myös useampi työntekijä jolloin asiakkaan hoito ei ole yhden ihmisen päätösten tai näkemysten varassa.

-- se hoidon jatkuvuus säilyy, jos toinen on pois, siinä kuitenkin jonkinlainen jatkuvuus on koko ajan.

Asiakasturvallisuus nousi toiseksi laajemmaksi kokonaisuudeksi puhuttaessa asiakkaisiin kohdistuvasta hyödyistä jota työparityöskentely tuo. Työntekijät kokivat, että asiakkaalla voi olla helpompi rakentaa luottamussuhdetta, kun työntekijöitä on useampi. Asiakas voi luottaa tai tukeutua ensin vähän enemmän toiseen työpariin, varsinkin jos toinen työntekijöistä on entuudestaan jo tutumpi. Tämän todettiin antavan erilaista mahdollisuutta myös asiakkaalle. Kysyttäessä työparityöskentelyn hyödyistä työntekijät kokivat myös, että joskus asiakkaalla voi olla helpompi puhua, kun tilanteessa on useampi ihminen. Tällöin tilanne ei välttämättä tunnu asiakkaasta niin ahdistavalta ja antaa enemmän tilaa kuin kahden kesken oleminen.

Mä ajattelen, että työparityöskentelyssä kun on kaks, niin voi ensin (potilas) luottaa vähän enemmän toiseen ja tarvittaessa tukeutua toiseen jossakin asiassa ehkä enemmän. Se antaa ehkä semmosta erilaista mahdollisuutta myös asiakkaille.

7 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda esille työparityöskentelyn eri ulottuvuuksia, keskit-
tyen positiivisiin puoliin, sekä erityisesti toimintaterapeutin merkitystä työparina. Lisäksi
tarkastelimme mistä muodostuu toimiva työparityöskentely ja mitä hyötyä siitä on. Työn
tarkoituksena oli selvittää Keroputaan työntekijöille, milloin toimintaterapeuttia kannat-
taa pyytää työpariksi.

Opinnäytetyön kiteytys

Teoriapohjaa opinnäytetyöhön kerättiin työparityöskentelystä, toimintaterapiasta mielen-
terveystyössä ja avoimen dialogin hoitomallista, sillä nämä olivat opinnäytetyömme kes-
keisiä käsitteitä. Teoriapohja koostui sähköisistä ja kirjallisista lähteistä sekä aineisto Ke-
roputaalla pidetystä työpajasta ja työntekijöiden yksilöhaastatteluista. Halusimme hyö-
dyntää Keroputaan työntekijöitä aineistonkeruuvaiheessa, sillä he olivat innostuneita
opinnäytetyön aiheesta ja toteutuksesta. Ajattelimme, että saisimme heiltä paljon arvo-
kasta tietoa, sillä he ovat työparityöskentelyn ammattilaisia. Keroputaan työntekijöiden
kanssa oli myös mutkatonta tehdä yhteistyötä, joten heidän osallistaminen opinnäytetyö-
hön tuntui luontevalta valinnalta. Opinnäytetyötä ei olisi ollut mahdollista toteuttaa pel-
kästään kirjallisuuden ja tutkimusten kautta. Työparityöskentelystä oli saatavilla riittävästi
lähteitä, mutta toimintaterapeutista työparina ei. Näin ollen Keroputaan työntekijöiden
tuoma tieto oli olennainen osa opinnäytetyötämme.

Samat työntekijät osallistuivat sekä työpajaan että haastatteluihin. Ajoitimme työpajan
ensimmäiseksi ennen haastatteluja, jotta se toimisi työntekijöille myös eräänlaisena ai-
heeseen orientoitumisena. Ajattelimme, että näin työntekijöillä olisi helpompi vastata
haastattelussa kysymyksiin, kun he ovat jo pohtineet aihetta yhdessä muiden
kanssa. Sekä työpaja että haastattelut sujuivat odotetusti, lukuun ottamatta hyvin pieniä
häiriötekijöitä (lyhyet, ulkopuolisista henkilöstä johtuvat, keskeytykset haastatteluissa).
Saimme riittävästi aineistoa, jota pystyimme myöhemmin käsittelemään.

Valitsimme SWOT-työpajan yhdeksi aineistonkeruumenetelmäksi, koska koimme sen
avulla saatavan kattavasti tietoa työparityöskentelyn eri ulottuvuuksista sen tarjoaman
valmiin jaottelun (nelikentän) ansiosta. SWOT-työpaja oli myös menetelmänä kätevä to-
teuttaa ryhmälle: työntekijät pystyivät ensin pareittain tarkastelemaan nelikenttää, minkä

jälkeen siitä heränneitä näkökulmia voitiin tarkastella yhdessä. Toiseksi aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui työntekijöille pidettävä teemahaastattelu. Tämän avulla saimme työpajan lisäksi tarkempaa tietoa työparityöskentelystä ja toimintaterapeutin merkityksestä työparina. Ajattelimme, että yksilöhaastatteluissa jokainen työntekijä saisi varmasti mahdollisuuden kertoa omat näkökulmansa ja he voisivat myös uskaltautua kertomaan mielipiteitään aiheesta rohkeammin. Koimme teemahaastattelun hyväksi menetelmäksi myös siksi, että pystyimme ideoimaan sen opinnäytetyössä tarkasteltavien aiheiden ympärille.

Tulosten tulkinta

Työparityöskentelystä löytyi **eri ulottuvuuksia**: vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Vahvuuksia löytyi paljon, esimerkkinä moniäänisyys, vastuun jakaminen, työssä jaksaminen ja reflektointi. Näissä on yksi yhteneväinen tekijä: suuri vahvuus työparityöskentelyssä on se, että tilanteissa on aina läsnä useampi henkilö, asioita ei tarvitse kohdata ja pohtia yksin. Oli mielenkiintoista, että Keroputaan työntekijöiden oli haastavaa keksiä työparityöskentelyn heikkouksia. He olisivat mielellään keskustelleet pelkistä vahvuuksista. Heikkouksia kuitenkin löytyi, mutta työntekijöillä tuntui olevan niinkin valmiiksi ratkaisukeinoja. Työntekijät kokivat, että heikkouksia voi ehkäistä, mikäli keskitytään hyviin puoliin ja halutaan aidosti työskennellä pareina. Seinä ja Helander (2007) korostavat myös asenteen merkitystä työparityöskentelyn onnistumisessa; työparityöskentely voi olla hyvin mielekästä, mikäli sitä ei koeta välttämättömänä pakkona (Seinä - Helander 2007: 7-9). Keroputaan työntekijöillä asenne työparityöskentelyä kohtaan on selvästi kohdillaan ja se ehkäisee heikkouksien ilmenemistä käytännön työssä.

Mielenkiintoista oli myös se, että sote nähtiin sekä mahdollisuutena että uhkana. Tämä johtuu varmasti siitä, että tulevan sote- uudistuksen tarkkaa toteutumisaikajankohtaa tai sisältöä ei vielä tiedetä. Palvelut ja eri ammattien työnkuvat tulevat todennäköisesti muuttamaan (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015: 4). Uudistuksen tuomien muutosten näkeminen uhkana tai mahdollisuutena riippuu luultavasti asioista, joita Keroputaan työntekijätkin pohtivat: nähdäänkö moniammatillisuus/ eri ammattien välinen yhteistyö ja osaaminen kannattavana tekijänä vai eristetäänkö eri ammatit kauemmaksi toisistaan, jolloin mahdollisuudet yhteistyölle ja erityisosaamisen jakamiselle heikkenevät.

Emme keskity tämän enempää eri ulottuvuuksiin, sillä halusimme opinnäytetyössämme korostaa erityisesti työparityöskentelyn positiivisia puolia. Liitimme ulottuvuudet mukaan,

jotta lukijalle muodostuisi laajempi näkemys työparityöskentelystä. Seuraavaksi tarkastelemme tekijöitä, joista toimivat työparityöskentely muodostuu ja mitä hyötyjä toimivasta työparityöskentelystä on.

Opinnäytetyön tulosten mukaan **toimiva työparityöskentely muodostuu** sekä työntekijöistä että organisaatiosta riippuvista tekijöistä. Työntekijöistä riippuvia tekijöitä löytyi paljon. Näistä useimmin haastateltavien keskuudessa mainitut olivat luottamus, sitoutuminen, joustavuus, yhteisymmärrys, tasa-arvoisuus ammattiryhmien välillä sekä toisen arvostaminen. Luottamuksen joustavuuden ja ammattiryhmien välisen tasa-arvoisuuden vaikutus työparityöskentelyyn tunnistettiin myös tarkastelemissamme tutkimuksissa (Laitinen 2014: 86; Tyas 2008: 117-119). Organisaatiosta riippuvia tekijöitä tarkasteltaessa on syytä pohtia, nähdäänkö työparityöskentely potentiaalisena työtapana: saako se esimiehen tuen ja onko siihen riittävästi resursseja (Seinä - Helander 2007: 12-13). Haastateltavat mainitsivat johdon tuen merkityksen lisäksi, yhteisen ideologian (avoimen dialogin hoitomalli) edistävän toimivaa työparityöskentelyä. Tärkeänä pidettiin etenkin sitä, että organisaatio mahdollistaa työparityöskentelyn: Keroputaalla tunnistetaan työparityöskentelyn hyödyt ja sitä arvostetaan.

Ei ole ihme, että työparityöskentely on Keroputaalla toimivaa, kun työntekijät tunnistavat useita sitä mahdollistavia tekijöitä. Toimivuuteen vaikuttaa varmasti se, että työntekijät osaavat hyödyntää työssään näitä tunnistamiaan tekijöitä: jokainen voi omalla kohdallaan vaikuttaa siihen, miten edistää työparityöskentelyn onnistumista. Tällainen työntekijöiden panos ei kuitenkaan vaikuttaisi yhtä hyvin, mikäli organisaatio ei tukisi työparityöskentelyä yhtä vahvasti kuin Keroputaalla.

Toimivan työparityöskentely nähtiin tarjoavan **hyötyjä** sekä työntekijälle että asiakkaalle. Työntekijän saamat hyödyt liittyivät työssä jaksamiseen, työn mielekkyyteen ja työssä kehittymiseen: työpari muun muassa keventää työtaakkaa, tekee työstä mielenkiintoisempaa ja mahdollistaa uuden oppimisen. Myös Seinä ja Helander (2007) löysivät työparityöskentelystä työssä jaksamiseen ja työssä kehittymiseen liittyviä seikkoja: työpari voi toimia henkisenä tukena ja tarjoaa mahdollisuuden oppia uutta sekä itsestä että työparista (Seinä - Helander 2007: 7, 39). Lisäksi monissa tutkimuksissa on tunnistettu samanlaisia hyötyjä (Laitinen 2014: 63, 86; Kokko 2004: 111; Koskipirtti 2009: 31-35; Puutio - Mäki 2016: 28; Koivisto - Leijo 2010: 37-44; Pikkarainen 2014: 67-69; Pesonen

2005: 2, 14-15). Linkitimme työturvallisuuden työssämme työssä jaksamiseen, mutta halusimme tässä kohtaa mainita sen erikseen, sillä se huomioitiin tutkimuksissa useammin kuin muut työssä jaksamiseen tässä työssä linkittämämme asiat.

Asiakkaan saamat hyödyt ilmenivät haastatteluaineistossamme työn parempana laatuna ja asiakasturvallisuutena: asiakkaan tilanteesta saadaan useampia näkökulmia eikä tilanne ole liian ahdistava, kun läsnä on yhden työntekijän sijaan useampi. Asiakkaan saamia hyötyjä on mainittu myös muutamissa tutkimuksissa: Puutio ja Mäki (2016) mainitsevat hyödyksi potilasturvallisuuden (Puutio - Mäki 2016: 28); Kokko (2004) tuo esille asiakkaan useammasta näkökulmasta arvioidun tilanteen; Koivisto ja Leijo (2010) näkevät hyötynä sen, että asiakas ei joudu yhden ihmisen päätösvallan alle (Koivisto - Leijo 2010: 37-44).

Olimme ennen haastatteluja tutustuneet työparityöskentelyä käsitteleviin lähteisiin, joten tulokset olivat osittain odotetun laisia. Monessa lähteessä nostettiin esille työssä jaksamiseen ja työssä kehittymiseen liittyviä seikkoja. Keroputaan työntekijöiden mainitsemia työn mielekkyyteen liittyviä seikkoja ei tutkimuksissa juurikaan mainittu. Toisaalta, jäimme miettimään, onko jossain lähteissä työn mielekkyys mahdollisesti yhdistetty työssä jaksamiseen. Itsekin ajattelimme aluksi tehdä näin, mutta halusimme pitää ne erillisinä, sillä Keroputaan työntekijät mainitsivat useasti työparityöskentelyn tekevän työstä vaihtelevampaa ja mielenkiintoisempaa sekä mahdollistavan porukkaan kuulumisen. Nämä mielestämme liittyvät työn mielekkyyteen.

Toimintaterapeutin tuoma hyöty työparityöskentelylle tuli Keroputaan työntekijöiden haastatteluissa esille sekä toimintaterapeuttisena näkökulmana että toiminnan muotoina. Toimintaterapeuttinen näkökulma muodostui toiminnan voiman ymmärtämisestä ja hyödyntämisestä, ihmisen näkemisestä kokonaisvaltaisesti sekä tulevaisuuden näkökulmasta. Toiminnan muodot jakautuivat ympäristön hyödyntämiseen asiakkaan tavoitteet huomioiden sekä puhetta ja tunteiden ilmaisemista tukeviin toimintoihin.

Meillä ei ollut juurikaan ennakko-odotuksia tuloksiin liittyen, sillä toimintaterapeutin tuomasta hyödystä löytyi tietoa lähinnä vain asiakkaan näkökulmasta: toiminnan hyödyntäminen ja toimintaterapiainterventioiden hyödyllisyys. Muiden ammattiryhmien näkökulmasta tällaista tietoa ei löytynyt. Esille tuli lähinnä se, että toimintaterapeuttien osaaminen ja rooli ovat vielä melko epäselvä useissa työyhteisöissä (Isoherranen 2012: 109; Moyers - Metzler 2014: 500-505). Tämä epäselvyys näkyi osittain myös Keroputaan

työntekijöiden haastatteluissa: muiden ammattiryhmien edustajat mainitsivat lähinnä vain toiminnan voiman ymmärtämiseen ja hyödyntämiseen liittyviä seikkoja. Muut, toimintaterapeuttiseen näkökulmaan liittyvät tekijät nousivat esille suurimmaksi osaksi toimintaterapeuttien kertomina. Muut ammattiryhmät toivat esille eniten toiminnan muotoihin liittyviä asioita.

Epäselvyys johtuu ehkä siitä, että toimintaterapia pohjautuu pitkälti sellaiseen osaamiseen, joka ei välttämättä ole muiden havaittavissa. Muiden alojen ammattilaiset määrittelevät toimintaterapian yleensä näkyvien asioiden, kuten erilaiset toiminnan muodot, kautta. Näiden näkyvien asioiden taustalla on kuitenkin toimintaterapeutin uniikki ”järjelyprosessi”: toimintaterapeutti hyödyntää jokaisen asiakkaan kohdalla ammatin filosofian ja teorioiden pohjalta käymäänsä pohdintaa, jolle perustaa terapiassa tekemänsä valinnat. (Turner - Alsop 2015: 746-747.) Mielestämme on tärkeää, että opinnäytetyössämme tämän näkymättömän osaamisen takana vaikuttavat näkökulmat tulivat esille.

On hyvä, että opinnäytetyössä myös toiminnan muodot tulivat esille. Muillekin kuin toimintaterapeuteille on hyödyllistä tunnistaa toiminnan merkitys. Merkityksellisen toiminnan toteuttaminen voi ehkäistä henkistä romahtamista; kyky toteuttaa mielekästä toimintaa on arvokas hyvinvoinnin lähde ja saa aikaan itsenäisyyden tunteen. (Yerxa 1998: 413). Ihminen on toiminnallinen olento, joka ilmaisee itseään käyttäen toimintaa apuna. Toiminnallinen osallistuminen merkitsee ihmiselle persoonallisesti ja sosiaalisesti tärkeää tekemistä (Kielhofner 2002: 114-115, 119). Yksilön kyky osallistua merkittävään toimintaan, vaikuttaa huomattavasti yksilön kokemukseen itsestään (Vaittinen 2009: 29.)

Päätelmät

Saamamme tulokset vastasivat opinnäytetyön kysymyksiin. Näin ollen voi päätellä, että valitut menetelmät olivat sopivia tähän työhön. Saavutimme opinnäytetyölle asettamamme tavoitteet: tuomme esille työparityöskentelyn eri ulottuvuuksia, positiivisia puolia korostaen sekä erityisesti toimintaterapeutin merkitystä työparina. Uskomme opinnäytetyön selventävän Keroputaan muille työntekijöille, milloin toimintaterapeuttia kannattaa pyytää työpariksi. Opinnäytetyön kautta Keroputaan toimintaterapeutit sekä muut Keroputaan työntekijät voivat myös löytää työparityöskentelystä uusia ulottuvuuksia. Työparityöskentelyn tarkasteleminen voi taata laadukkaampaa hoitoa ja kuntoutusta asiakkailla ammattilaisten tietoisuuden lisääntyessä. Mahdollisesti muutkin toimintaterapeutit, opiskelijat ja työyhteisöt voivat löytää hyviä käytäntöjä esiin nostamistamme seikoista.

Toivomme opinnäytetyön kannustavan muita työyhteisöjä miettimään työskentelytapojaan ja pohtimaan uusien käytäntöjen kokeilemistä.

Toivomme, että tuloksilla olisi oikeasti jotakin vaikuttavuutta, minkä vuoksi lähetämme kaikille opinnäytetyön toteutusvaiheeseen osallistuneille työntekijöille valmiin opinnäytetyön ja teemme Keroputaalle Power Point- esityksen, jossa esitellään opinnäytetyömme keskeiset tulokset. Tämä mahdollistaa sen, että tulokset tulevat huomioiduiksi erilaisissa työryhmissä ja tiimeissä. Lisäksi ne voidaan esitellä esimerkiksi uusia työntekijöitä perehdytettäessä.

Kun sote-uudistuksessa pohditaan tehokkaita työtapoja, tulisi työparityöskentely nähdä yhtenä vaihtoehtona, sillä siinä on niin monia hyviä puolia: se lisää työssä jaksamista, työssä kehittymistä ja työn mielekkyyttä. Työparityöskentely saattaisikin mahdollisesti olla keino esimerkiksi vähentää sairaspotilaita ja lisätä työntekijöiden työmotivaatiota. Ei pidä unohtaa myöskään työparityöskentelyn tehokkuutta, joka ilmenee Keroputaalla siten, että hoidot pysyvät lyhyinä eikä muodostu turhia jonoja. Lisäksi työparityöskentely tarjoaa paljon hyötyä asiakkaalle, minkä voisi olettaa lisäävän myös asiakastyytyväisyyttä.

Sosiaali- ja terveysalan muuttuessa olisi hyvä tuoda esille myös toimintaterapeuttien tuomaa hyötyä. Tässä työssä olemme tarkastelleet toimintaterapeutin tuomaa hyötyä työparityöskentelylle, mutta uskomme tulosten olevan hyödynnettävissä myös esimerkiksi työyhteisöille, joissa toimintaterapeuttien osaaminen ei ole vielä täysin selvillä tai vasta suunnitellaan toimintaterapeutin palkkaamista. Mitä enemmän toimintaterapeuttien merkitystä/ tuomaa hyötyä tuodaan esille, sitä varmemmin heidän osaamistaan osataan tulevaisuudessa ymmärtää, arvostaa ja hyödyntää.

Oma oppimisemme opinnäytetyöprosessin kautta

Opinnäytetyöprosessi sujui suunnitelmien mukaan. Pysyimme aikataulussa ja toteutusvaihe eteni ilman muutoksia. Yhteistyö Keroputaan kanssa sujui hyvin, vaikka aluksi pitkä välimatka jännitti. Keroputaan työntekijät olivat erittäin innostuneita aiheesta, auttoivat meitä opinnäytetyön eri vaiheissa ja aikataulujen sopiminen sujui mutkattomasti. Hyvän yhteistyön ansiosta opinnäytetyötä oli mukava tehdä.

Opinnäytetyö auttoi meitä laajentamaan näkemystä sekä tietämystä toimintaterapeutin merkityksestä ja roolista mielenterveystyössä. Toimintaterapeutin merkitys aukesi aivan uudella tavalla haastatteluiden kautta. Toimintaterapian teorian ja erilaisten toimintojen hyödyntäminen ovat oikeasti työn keskiössä. Tämä asia selventyi paremmin opinnäytetyötä tehdessä kuin opiskelujen aikana kirjoista lukiessa. Tämän työn avulla pääsimme myös tutustumaan erilaiseen työskentelytapaan, työparityöskentelyyn, jota voimme mahdollisesti hyödyntää tulevaisuudessa. Muodostimme itsekkin työparin ja pääsimme tätä kautta kokemaan työparityöskentelyn hyötyjä, kuten toiselta oppimista ja työssä jakamista. Työnjako välillämme oli tasavertaista ja yhteistyö sujui hyvin, mikä lisäsi työn mielekkyyttä ja motivaatiota.

Hankkiessa aineistoa saimme mahdollisuuden harjoitella työpajan ja haastatteluiden suunnittelemista sekä tekemistä. Tämä osoittautui odotettua työläämmäksi, mutta selvisimme mielestämme hyvin siihen nähden, että kyseessä oli ensimmäinen kertamme. Tämän tyylistä toimintaa tulemme varmasti toteuttamaan myös toimintaterapeutteina työskennellessämme. Haastavimpana koimme sisällönanalyysin ymmärtämisen ja toteuttamisen. Koemme kummatkin tarvitsevamme tähän lisää harjoitusta. Sen avulla saimme hyvin tietoa jäsennettyä, mutta sujuvampi toteuttaminen vaatii useampia käyttökertoja.

Luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen **luotettavuutta** on hankala arvioida perinteisen arvioinnin tavoin, koska kaikki aitoja tilanteita ja ihmisiä koskevat kuvaukset ovat ainutlaatuisia. Luotettavuutta voi kuitenkin lisätä se, että kertoo mahdollisimman tarkasti tutkimuksen eri vaiheista. (Hirsjärvi - Remes - Sajavaara 2009:232). Pyrimme tekemään opinnäytetyön mahdollisimman vastuullisesti ja huolellisesti. Opinnäytetyön toteutuskappaleessa olemme kertoneet tarkasti työpajan ja haastattelujen kuluista, mahdollisine häiriötekijöineen, sekä näistä saatujen aineistojen analysoinnista eri vaiheineen.

Luotettavuutta opinnäytetyössä lisää triangulaatio eli erilaisten metodien, tutkijoiden, tiedonlähteiden tai teorioiden yhdistäminen tutkimuksessa. Tässä opinnäytetyössä on toteutunut tutkimusaineistoon ja tutkijaan liittyvä triangulaatio sekä metodinen triangulaatio. Opinnäytetyön aineisto on kerätty useilta eri henkilöiltä käyttäen erilaisia menetelmiä (työpaja, haastattelut). Lisäksi opinnäytetyön toteutuksessa, analysoinnissa ja tulosten tulkinnassa on ollut mukana kaksi tekijää. (Tuomi - Sarajärvi 2009: 143-145.)

Lähetimme työpajasta ja haastatteluista saadut tulokset kommentoitaviksi Keroputaan yhdyshenkilöille. Tulokset perustuvat Keroputaan työntekijöiden kokemukseen, ne voisivat olla erilaisia, mikäli kyseessä olisi toisenlainen organisaatio. Näin ollen tulokset eivät ole suoranaisesti yleistettävissä muihin organisaatioihin, mutta niitä voi mahdollisesti hyödyntää organisaation omien tarpeiden mukaan. Tulosten luotettavuutta lisää se, että ne eivät perustu pelkästään toimintaterapeuttien, vaan myös muiden ammattiryhmien, näkemykseen. Halusimme lisätä luotettavuutta liittämällä tulos-osioon haastateltavien lainauksia Työn luotettavuutta lisää myös se, että me tekijät ja Keroputaan yhdyshenkilöt olimme motivoituneita työn tekemiseen alusta loppuun.

Eettisenä ratkaisuna, jo tutkimuksen alkuvaiheessa, voidaan nähdä tutkimuksen aiheen valinta: valitaanko esimerkiksi jokin muodikas aihe tai jokin helposti toteutettava aihe, ja minkälainen yhteiskunnallinen merkittävyys aiheella on (Hirsjärvi ym. 2009: 24-25). Opinnäytetyön aihe muodostui suoraan yhteistyökumppanin tarpeesta ja kiinnostuksen kohteesta. Koska aihe herätti myös meidän mielenkiinnon, päätimme valita sen. Ennen toteutumisvaihetta varmistimme lupalomakkeella, että työntekijät ovat suostuvaisia sekä haastatteluun että sen nauhoittamiseen. Säilytimme nauhurilla nauhoittamamme haastattelut huolellisesti. Kun olimme käyneet nauhoitteet läpi, poistimme ne nauhurilta pysyvästi. Myös SWOT- työpajasta saadut fläppipaperit säilytimme ja tuhosimme asianmukaisesti.

Koska Keroputaalla on vain kolme toimintaterapeuttia, on heidän henkilöllisyytensä mahdollista saada melko helposti tietoon. Toisaalta, he itse hyväksyivät ideamme, joten asia ei heitä haittaa. Arvostimme jokaisen haastatteluun ja työpajaan osallistuneen työntekijän ajatuksia ja mielipiteitä sekä käsittelimme ne siten, että heidän anonymiteettinsä säilyi koko opinnäytetyöprosessin ajan. Käyttäessämme muuta kuin haastatteluista ja työpajasta saamaamme aineistoa, huomioimme oikeanlaisen viittausmenettelyn.

Jatkosuositukset

Tätä opinnäytetyötä tehdessä mieleemme nousi muutama jatkotutkimusidea. Työparityöskentelyä toimintaterapiaan liittyen ei ole tutkittu juuri lainkaan. Tämän vuoksi sitä voisi tarkastella lisää esimerkiksi jossakin toisessa organisaatioissa tai eri asiakasryhmän kanssa. Työparityöskentelyä on muutenkin hyvä tarkastella lisää, jotta sen hyödyllisyys tulisi tunnetummaksi ja sitä toteutettaisiin aktiivisemmin.

Olisi mielenkiintoista saada lisänäkemystä myös siitä, miten muut ammattiryhmät näkevät toimintaterapian ja toimintaterapeuttien merkityksen. Tämä voisi edistää muun muassa toimintaterapian näkyvyyttä, mikä puolestaan voisi laajentaa toimintaterapeuttien työllistymismahdollisuuksia. Viime aikoina on puhuttu esimerkiksi toimintaterapeuttien mahdollisuudesta olla osa työterveyshuoltoa. Ammatin merkitystä on hyvä korostaa myös tulevan sote-uudistukseen liittyvien työtehtävien uudelleen jakamisen vuoksi.

Lähteet

Aaltola, Juhani - Valli, Raine 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I – Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

AOTA 2016. Occupational Therapy's Distinct Value. Mental health promotion, prevention and intervention. Artikkel. 1-17. Saatavana osoitteessa: <<http://www.aota.org/~media/Corporate/Files/Practice/MentalHealth/Distinct-Value-Mental-Health.pdf>>. Luettu 20.1.2017

AOTA 2014. Occupational therapy practice framework: Domain and process. American Journal of Occupational Therapy 68. 1-48. Saatavana osoitteessa: <<http://doi.org/10.5014/ajot.2014.682006>>. Luettu 1.3.2017.

Moyers, Penelope A. - Metzler, Christina A. 2014. Interprofessional Collaborative Practice in Care Coordination. American Journal of Occupational Therapy 68. 500-505. Saatavana osoitteessa: <<http://ajot.aota.org/article.aspx?articleid=1901051&resultClick=3>>. Luettu 2.8.2016.

Arbesman, Marian - Logsdon, Dana W. 2011. Occupational Therapy Interventions for Employment and Education for Adults With Serious Mental Illness: A Systematic Review. American Journal of Occupational Therapy 65. 238-246. Saatavana osoitteessa: <<http://ajot.aota.org/article.aspx?articleid=1853033>>. Luettu 15.2.2017.

Castaneda, Roxanne - Olson, Linda M. - Cargill Radley, Laurel. 2013. Occupational Therapy's Role in Community Mental Health. Fact Sheet. The American Occupational Therapy Association, Inc. Saatavana osoitteessa: <<http://www.aota.org/~media/Corporate/Files/AboutOT/Professionals/WhatIsOT/MH/Facts/Community-mental-health.pdf>>. Luettu 6.3.2017.

Champagne, Tina. Gray, Karla. 2016. Occupational therapy's role in mental health recovery. Fact Sheet. The American Occupational Therapy Association, Inc. Saatavana osoitteessa: <<http://www.aota.org/~media/Corporate/Files/AboutOT/Professionals/WhatIsOT/MH/Facts/Mental%20Health%20Recovery.pdf>>. Päivitetty 2016. Luettu 20.1.2017

Creek, Jennifer. 2014. Approaches to practice. Teoksessa: Bryant, Wendy (edit.) – Fieldhouse, Jon (edit.) – Bannigan, Katrina. (edit.) 2014. Creek's Occupational Therapy and Mental Health. UK: Elsevier Ltd.

Erikoistuvan lääkärin opas 2013. Opas. Länsi-Pohjan psykiatria.

Gibson, Robert W. - D'Amico, Mariana - Jaffe, Lynn - Arbesman, Marian. 2011. Occupational Therapy Interventions for Recovery in the Areas of Community Integration and Normative Life Roles for Adults With Serious Mental Illness: A Systematic Review. American Journal of Occupational Therapy 65. 247-256. Saatavana osoitteessa: <<http://ajot.aota.org/article.aspx?articleid=1853034>>. Luettu 15.2.2017.

Haarakangas, Kauko - Seikkula, Jaakko 1999. Psykoosi - uuteen hoitokäytäntöön. Tampere: Tammerpaino Oy.

Hautala, Tiina - Hämäläinen, Tuula - Mäkelä, Leila - Rusi-Pyykkönen, Mari 2013. Toiminnan Voimaa. Toimintaterapia käytännössä. Helsinki: Edita.

Helfrich, Christine A. - Chan, Dara V. - Sabol, Peggy 2011. Cognitive Predictors of Life Skill Intervention Outcomes for Adults With Mental Illness at Risk for Homelessness. *American Journal of Occupational Therapy* 65. 277-286. Saatavana osoitteessa: <<http://ajot.aota.org/article.aspx?articleid=1853037>>. Luettu 15.2.2017.

Hirsijärvi, Sirkka - Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, Sirkka - Remes, Pirkko - Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Hyppönen, Hannele 2008. Towards a joint view of the European health priorities, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Raportti. Saatavana osoitteessa: <<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/76973/R15-2008-VERKKO.pdf?sequence=1>>. Viitattu 24.7.2016.

Isoherranen, Kaarina 2012. Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. *Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja* 2012:18. *Sosiaalipsykologia*. Helsinki: Unigrafia.

Jouttimäki, Päivi - Kangas, Saija - Saurama, Erja 2011. Uudistuttava ja voimaannuttava aikuissosiaalityö. Visio vahvasta aikuissosiaalityöstä -hankkeen loppuraportti. Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus.

Kannenbergh, Kathleen - Amini, Deborah - Hartmann, Kimberly 2010. Occupational therapy services in the promotion of psychological and social aspects of mental health. *American Journal of Occupational Therapy* 64. 878–891. Artikkel. Saatavana osoitteessa: <<http://dx.doi.org/10.5014/ajot.2010.64S78>>. Luettu 1.3.2017.

Kielhofner, Gary 2002. *A Model of Human Occupation: Theory and Application*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Koivisto, Hannele - Leijo, Sinikka 2010. Työparityöskentely diakoniavastaanotolla. Opin- näytetyö. Diakonia-Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosionomi.

Kokko, Seija 2004. Mielenterveystoimiston asiakkaiden ja työntekijöiden käsityksiä hyvästä mielenterveystyöstä. Arvoteoreettinen näkökulma mielenterveystyöhön. Tutkimus. Oulun yliopisto. Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos.

Kokkola, Anita – Kiikkala, Irma – Immonen, Tuula – Sorsa, Minna 2002. Mitä Sinä elä- mältäsi haluat? Asiakaslähtöinen mielenterveyttä edistävä toimintamalli. Helsinki: Suo- men Kuntaliitto.

Koskipirtti, Johanna 2009. Parityöskentelyn merkitys asiakastyössä sosiaaliasemalla. Opin- näytetyö. Diakonia-Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosionomi.

Kujamäki, Aini – Mäkinen, Enja 2013. Yhdessä enemmän – Toimintaterapeutti luokan- opettajan työparina lasten hienomotoriikkaa tukemassa. Opin- näytetyö. Jyväskylän am- mattikorkeakoulu. Toimintaterapian koulutusohjelma.

Kärki, Raija 2014. Eläin työparina toimintaterapiassa – Kyselytutkimus toimintaterapeuteille. Opin- näytetyö. Oulun ammattikorkeakoulu. Toimintaterapian koulutusohjelma.

Lahtinen Riikka 2016. Näkökulmia työparityöskentelyyn. Työparityöskentely henkilökunnan kokemana Kiipulan ammattiopiston Hämeenlinnan toimipaikassa. Opinnäytetyö. Hämeen Ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen.

Laitinen, Sanna 2014. Yksilöllinen tuki ja ohjaus aikuislukiossa: Erityisopettajan ja opinto-ohjaajan työparityöskentely. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos.

Mielenterveyspalveluiden laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriö. Opas. Saatavana osoitteessa: <<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/111122/laatusuositus.pdf?sequence=1>>. Luettu 24.7.2016.

Miers, Margaret 2010. Learning for New Ways of Working. Teoksessa: Pollard, Katherine C. (edit.) – Thomas, Judith – Miers, Margaret 2010. Understanding Interprofessional Working in Health and Social Care – Theory and Practice. New York: Palgrave Macmillan.

Paterson, Catherine F. 2014. A Short History of Occupational therapy in Mental Health. Teoksessa: Bryant, Wendy (edit.) – Fieldhouse, Jon (edit.) – Bannigan, Katrina. (edit.) 2014. Creek's Occupational Therapy and Mental Health. UK: Elsevier Ltd.

Pesonen, Arja 2005. Asiantuntijuus ja osaaminen sosiaali- ja terveysalan mielenterveys-työssä – Pari-, tiimi- ja verkostotyö sekä muutos ja työssä jaksaminen. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja, D. Työpapereita 28. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Pikkarainen, Aila 2014. Vinoutunut moniammatillisuus - Kuntoutus muuttuu yhteiskunnan mukana. Kuntoutus (1). Saatavana osoitteessa: <https://kuntoutusportti.fi/files/attachments/kuntoutus-lehden_artikkelit/2014/1_pikkarainen.pdf>. Luettu 15.2.2017.

Puutio, Milla - Mäki, Susanna 2016. Hoitajien kokemuksia parityöskentelystä hoitotyössä. Opinnäytetyö. Vaasan Ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Hoitotyön koulutusohjelma.

Seikkula, Jaakko - Alakare, Birgitta 2004. Avoin dialogi: vaihtoehtoinen näkökulma psykiatrisessa hoitojärjestelmässä. Katsaus. Duodecim 2004: 120: 289-96.

Seikkula, Jaakko - Arnkil, Tom Erik 2009. Dialoginen verkostotyö. Uusittu painos. Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitos.

Seinä, Seppo – Helander, Jaakko 2007. Tiimeistä työpareiksi – Toiselta oppiminen ja ammatillinen kehittyminen. HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 3/2007. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Sellman, Derek 2010. Values and Ethics in Interprofessional Working. Teoksessa: Pollard, Katherine C. (edit.) – Thomas, Judith – Miers, Margaret 2010. Understanding Interprofessional Working in Health and Social Care – Theory and Practice. New York: Palgrave Macmillan.

Sims, Katherine L. 2014. The acute setting. Teoksessa: Bryant, Wendy (edit.) – Fieldhouse, Jon (edit.) – Bannigan, Katrina. (edit.) 2014 Creek's Occupational Therapy and Mental Health. UK: Elsevier Ltd.

Torvinen, Satu 2016. Oppari asiaa. Sähköpostiviesti. 25.5.2016.

Torvinen, Satu 2016. Psykiatrian yksiköiden esittely. Oppari asiaa. Sähköpostiviesti liite. 12.7.2016.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.

Turner, Annie - Alsop, Auldeen 2015. Unique core skills: Exploring occupational therapists' hidden assets. British Journal of Occupational Therapy 78 (12). 739–749.

Tyas, Rosanne 2008. Building bridges: joint working with drama, music and dance movement therapy. Teoksessa: Twyford, Karen - Watson, Tessa 2008. Integrated Team Working - Music Therapy as part of Transdisciplinary and Collaborative Approaches. London: Jessica Kingsley Publishers.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2015. Hoito- ja hoivapalvelualan tila ja tulevaisuudennäkömät. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. TEM raportteja 3/2015. Helsinki. Saatavana osoitteessa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75084/TEM-rap_3_2015_web_15012015.pdf?sequence=1>. Luettu 25.7.2016.

Vaittinen, Heidi 2009. Toiminnallinen identiteetti. Käsiteanalyysi Walkerin ja Avantin mukaan. Pro gradu- tutkielma. Jyväskylän Yliopisto. Terveystieteiden laitos.

Virtuaali Ammattikorkeakoulu. 2006. Tutkielmat ja selvitykset. Saatavana osoitteessa: <<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojak-sot/030906/1113558655385/1154602577913/1154670334463/1154756796742.html>>. Luettu 6.3.2017.

World Health Organization. 2010. Framework for action on interprofessional education & collaborative practice. Department of Human Resources for Health, CH-1211. Geneva 27, Switzerland. Raportti. Saatavana osoitteessa: <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/70185/1/WHO_HRH_HPN_10.3_eng.pdf>. Luettu 2.8.2016.

Yerxa, Elizabeth 1998. Health and the Human Spirit for Occupation. American Journal of Occupational Therapy 52. Tutkimusartikkeli. 412-418.

Haastattelujen analyysitaulukko*Mitä toimintaterapeutti tuo työparityöskentelyyn mielenterveystyössä?*

ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
<ul style="list-style-type: none">- Pitkittyneet hoidot/ sanoittaminen vaikeaa/ jumitilanteet -> muutakin kuin puhetta- Toimintojen kautta linkki muihin ihmisiin ja ympäristöön- Toiminta luovempaa- Toimintaterapian teoria ja tausta-ajatus- Toiminnan porrastaminen	Toiminnan voiman ymmärtäminen ja hyödyntäminen	Toiminta-terapeutin näkökulma	Toiminta-terapeutin tuoma hyöty työparityöskentelylle
<ul style="list-style-type: none">- Arjen huomioiminen- Ihmisen voimavarat ja vahvuudet- Kiinnostuksen kohteet- Ihmisen mielen ja kehon yhteys- Ihmisen historian merkityksen huomioiminen- Tuore näkökulma asiakkaan tilanteeseen (esim. asiakkaan työt näkyville kouksissa)	Ihmisen näkeminen kokonaisvaltaisesti		
<ul style="list-style-type: none">- Kuntoutuksen näkökulma -> kuntoutussuunnitelman hyödyntäminen- Eteenpäin suuntaaminen hoidossa -> tulevaisuuden toiveet ja haaveet- Tavoitteellisuus hoidossa ja keinot niiden saavuttamiseksi- Toivon näkökulma, aina jokin tehtävissä	Tulevaisuuden näkökulma		
<ul style="list-style-type: none">- Asiointi lähiympäristössä- Kävely- Liikuntaryhmät- Lähiympäristön aktiviteettien hyödyntäminen	Ympäristön hyödyntäminen asiakkaan tavoitteet huomioiden	Toiminnan muodot	
<ul style="list-style-type: none">- Rentoutumisharjoitukset- Tunnekortit- Palikat- Kuvat ja kuvan kautta työskenteleminen- Piirtäminen- Elämänjano-harjoitukset- Tunnekartta, ajankäyttö ympyrä, verkostokartta- Kawa-joki- Erilaiset lomakkeet- Luova kirjoittaminen	Puhetta ja tunteiden ilmaisemista tukevat toiminnot		

Haastattelujen analyysitaulukko

Mistä muodostuu toimiva työparityöskentely? Mitä hyötyä on toimivasta työparityöskentelystä?

ALALUOKKA

YLÄLUOKKA

PÄÄLUOKKA

YHDISTÄVÄ LUOKKA

<ul style="list-style-type: none"> - Luottamus toista ja toisen ammattitaitoa kohtaan - Yhteinen näkemys asiakkaan tilanteesta - Yhteisymmärrys/selkeys - Sitoutuminen - Joustavuus - Työparin tuttuus - Henkilökemiat - Kiinnostus asiakkaan hoitoon - Toisen näkemysten arvostaminen - Kyky puhua avoimesti hankalista tilanteista - Työparin kuunteleminen - Tasa-arvoisuus - Toisen kunnioittaminen - Tahtotila - Motivaatio - Mahdollisuus puhua suoraan 	<p>Työntekijöistä riippuvat tekijät</p>	<p>Toimivan työparityöskentelyn mahdollistajat</p>	<p>Toimiva työparityöskentely ja sen hyödyt</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Organisaatio mahdollistaa työparityöskentelyn, toimivat järjestelyt - Johdon tuki, ymmärtään hyöty ja arvostetaan - Kuka vaan voi pyytää työpariksi -> ei tarvetta lähetteelle - Yhteinen ideologia 	<p>Organisaatiosta riippuvat tekijät</p>		

ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
<ul style="list-style-type: none">- Vastuun jakaminen- Työturvallisuus- Tilanteiden purkaminen- Epävarmuuden sietäminen- Psykologinen kannattelu- Useampi korva kuulemassa -> enemmän tilaa omille ajatuksille/ pohdinnalle- Työtaakan keveneminen	Työssä jaksaminen	Työpari-työskentelyn hyödyt työntekijälle	Toimiva työparityöskentely ja sen hyödyt
<ul style="list-style-type: none">- Työ on vaihtelevampaa ja mielenkiintoisempaa- Kuuluminen porukkaan	Työn mielekkyys		
<ul style="list-style-type: none">- Reflektion mahdollistuminen (sekä yksin että yhdessä)- Mahdollistaa laajemman keskustelun- Toiselta oppiminen- Oman näkökulman avartuminen- Uusia työkaluja/ ideoita itselle- Oman kasvun ja kehityksen tukeminen	Työssä kehittyminen		
<ul style="list-style-type: none">- Useampia näkökulmia asiakkaan tilanteeseen- Hoidon jatkuvuus- Useampi arvioimassa	Työn parempi laatu	Työpari-työskentelyn hyödyt asiakkaalle	
<ul style="list-style-type: none">- Luottamuksen rakentuminen -> tuttu työntekijä uuden kanssa- Joskus helpompi puhua useammalle työntekijälle -> tilanne ei liian ahdistava	Asiakas-turvallisuus		

Teemahaastattelurunko

Työnkuva ja taustaa

- Kerro millainen on työnkuvasi Keroputaalla?
- Minkä muun alan ammatinedustajien kanssa työskentelet?
- Kuinka usein työskentelet toimintaterapeutin kanssa?
- Kuinka kauan olet työskennellyt toimintaterapeutin kanssa?
- Millaisissa tilanteissa työskentelet toimintaterapeutin kanssa?

Työparityöskentelyn roolijako ja käytännön toteutus

- Millaisia menetelmiä käytätte, kun työskentelet toimintaterapeutin kanssa?
- Mikä on sinun rooli työskennellessäsi toimintaterapeutin kanssa? Mikä on toimintaterapeutin rooli?
- Onko roolit/työnjaot sovittu etukäteen?
- Suunnitellaanko asiakastapaamiset yhdessä?
- Työskenteletkö toimintaterapeutin kanssa enemmän, kun on kyse jostain tietystä asiakasryhmästä (esim. nuoret, masentuneet)?

Toimintaterapeutin merkitys työparina

- Mitä ajattelet työparityöskentelystä toimintaterapeutin kanssa?
- Mitä hyötyä toimintaterapeutista on työparina?
- Onko eroa, että työparina on toimintaterapeutti eikä saman alan tai toisen alan edustaja?

Toimiva työparityöskentely

- Mitkä asiat mahdollistavat toimivan työparityöskentelyn (työntekijästä ja organisatiosta riippuvat asiat)?
- Miten itse koet hyötyväsi työparityöskentelystä?
- Kerro esimerkkejä toimivasta työparityöskentelystä. Miksi koit ne toimiviksi?

Teemahaastattelurunko toimintaterapeuteille

Työnkuva ja taustaa

- Kerro millainen on työnkuvasi Keroputaalla?
- Minkä muun alan ammatinedustajien kanssa työskentelet?
- Kuinka usein työskentelet toimintaterapeutin kanssa?
- Kuinka kauan olet työskennellyt toimintaterapeutin kanssa?
- Millaisissa tilanteissa työskentelet toimintaterapeutin kanssa?

Työparityöskentelyn roolijako ja käytännön toteutus

- Millaisia menetelmiä käytätte, kun työskentelet toimintaterapeutin kanssa?
- Mikä on sinun rooli työskennellessäsi toimintaterapeutin kanssa? Mikä on toimintaterapeutin rooli?
- Onko roolit/työnjaot sovittu etukäteen?
- Suunnitellaanko asiakastapaamiset yhdessä?
- Työskenteletkö toimintaterapeutin kanssa enemmän, kun on kyse jostain tietystä asiakasryhmästä (esim. nuoret, masentuneet)?

Toimintaterapeutin merkitys työparina

- Mitä ajattelet työparityöskentelystä toimintaterapeutin kanssa?
- Mitä hyötyä toimintaterapeutista on työparina?
- Onko eroa, että työparina on toimintaterapeutti eikä saman alan tai toisen alan edustaja?

Toimiva työparityöskentely

- Mitkä asiat mahdollistavat toimivan työparityöskentelyn (työntekijästä ja organisatiosta riippuvat asiat)?
- Miten itse koet hyötyväsi työparityöskentelystä?
- Kerro esimerkkejä toimivasta työparityöskentelystä. Miksi koit ne toimiviksi?

Haastattelun ja SWOT-työpajan tiedote ja lupalomake

Hei! Olemme kaksi Metropolia-ammattikorkeakoulun toimintaterapeuttiopiskelijaa ja olemme teke-
mässä opinnäytetyön, jonka tarkoituksena on tarkastella Keroputaan toimintaterapeuttien sekä hei-
dän työpariensä välistä työparityöskentelyä. Tavoitteena opinnäytetyössämme on tuoda esille työ-
parityöskentelyn eri ulottuvuuksia ja erityisesti toimintaterapeutin merkitystä työparina. Aineiston ke-
ruun osana toimivat Keroputaan toimintaterapeuttien ja heidän työpariensä haastattelut liittyen toi-
mintaterapeutin merkitykseen työparina sekä SWOT- työpaja, jossa työparit tarkastelevat yhdessä
työparityöskentelyn eri ulottuvuuksia.

Tulemme nauhoittamaan haastattelut, jotta voimme tarkastella niiden sisältöä myöhemmin. SWOT-
työpajassa emme käytä nauhuria, vaan keräämme tiedot papereille. Säilytämme kaiken aineiston
asianmukaisesti niin, ettei ulkopuolinen pääse niihin käsiksi. Tuhoamme aineiston, kun emme tar-
vitse sitä enää. Opinnäytetyössämme tuomme esille työparien ajatuksia tavoitteisiimme liittyen niin,
että ketään ei voi tunnistaa tekstistä. Valmis opinnäytetyö tullaan julkaisemaan Theseuksessa sekä
halutessanne lähetämme sen teille sähköpostitse.

Terveisin,

Emmi Sinkko ja Eveliina Valtonen, Metropolia-ammattikorkeakoulu

Mikäli teillä on kysyttävää, voitte olla meihin yhteydessä:

emmi.sinkko@metropolia.fi, 0504623550

eveliina.valtonen@metropolia.fi, 0442533499

Suostun osallistumaan sekä haastatteluun että SWOT- työpajaan ja sallin näistä saatujen tietojen
hyödyntämisen opinnäytetyössä.

Allekirjoitus

Nimenselvennys

Paikka ja aika